

TRIBUNA

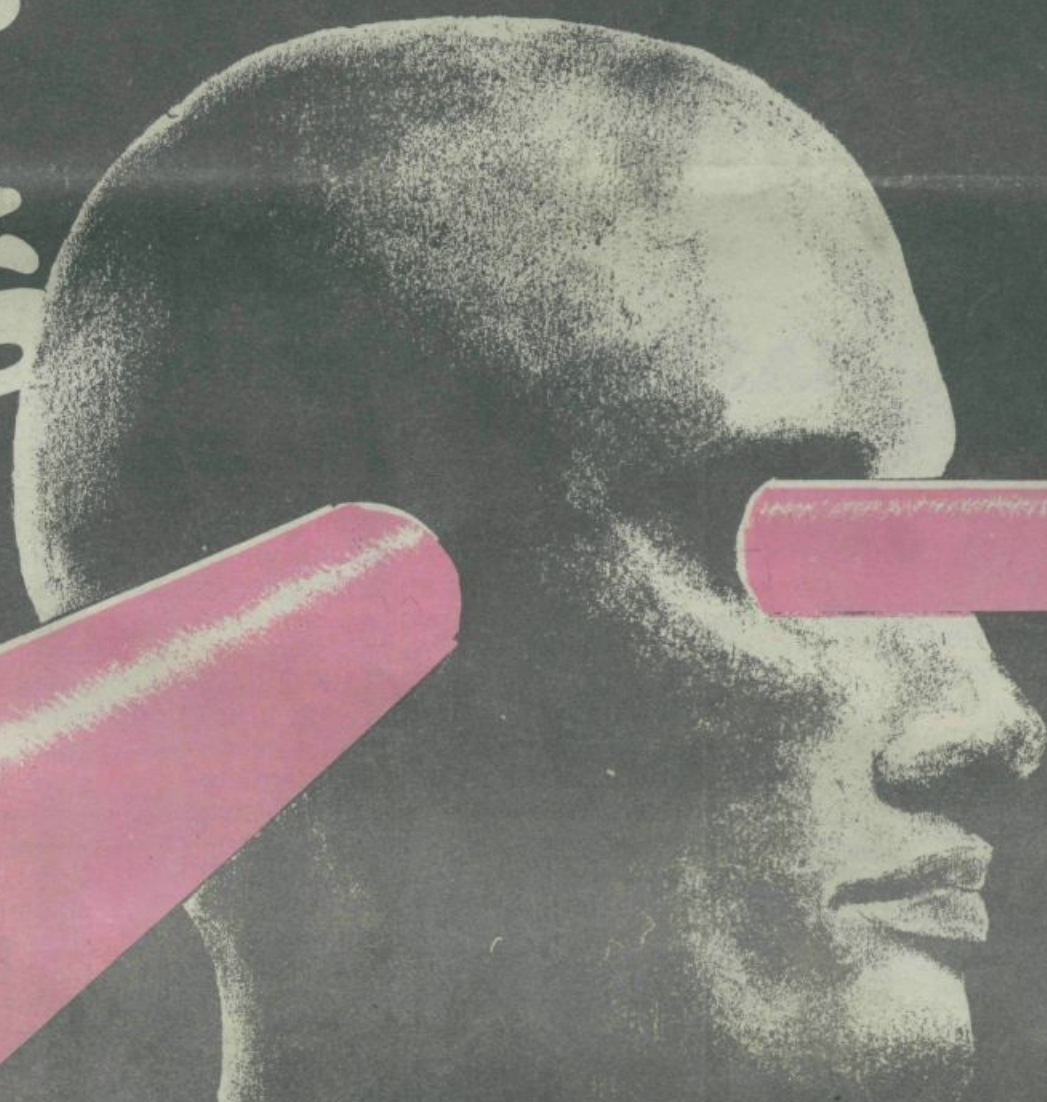
studentski

list

št. 11 50.-

24. MAR 86

program
dela
PUK
ZSMS
ZA
KANDIDATOV

odgovor
EMILA ROJCA

intervju
dr. RUGELJ

Kdo je {bo} zmagal na voli- tvah?

NAŠI DELEGATI!?!

Volilni cirkus je končno prešel v svojo zaključno fazo. Od besed smo prešli k dejanjem. Po evidentiranju in kandidiranju so prišli na vrsto volitve. Volitve ali zgolj glasovanje? Glasovanje ali zgolj potrjevanje? Potrjevanje ali zgolj obkroževanje? Kdo od nas je sploh prebral imena vseh ljudi na seznamu, ki ga je obkrožil? Kdo od nas te ljudi vsaj bežno pozna? Kdo od nas vsaj malo pozna njihovo delo? Kako razrešiti dilemo, ali so naše volitve najbolj ali najmanj demokratične? Že sama postavitev vprašanja nam daje vedeti, da smo ustvarili edinstven sistem volitev. A odgovora ni. Še najbližje bi bili, če bi vse skupaj poimenovali farsa.

Kot že mnogokrat doslej se je tudi na tem področju našega političnega sistema primerilo, da je normativni okvir »dobro« postavljen, a ga praksa slabo izpolnjuje. Sistem predvideva pretok in usklajevanje interesov od slehernega občana do najvišjega političnega vrha. Iz leta v leto povečujemo število interesov, ki prebijejo bariero marginalnosti in ki se uspejo artikulirati v javnem življenju.

Sistem je dober, a ga slabo izvajamo. Ideološka predpostavka, ki očitno zahteva zamenjavo ljudi in ki jo mnogi apologeti našega sistema radi vlačijo po zobeh. Toda, ali ni napaka tudi v stroju, če ne deluje? Ali ni treba narediti tak stroj, da ga bo človek mogel uporabljati? Ves povojni sistem smo zgradili na predpostavki homogene in brezkonfliktne družbe, praksa pa je kazala ravno obratno. Normativni red tega ni upošteval in s tem je samo še povečeval razkorak. Različnih interesov in konfliktov nismo priznavali in smo jih tajili, včasih celo zatirali. Vse kar nam je uspelo ustvariti, sta apatičnost in apolitičnost. Ideološko gledano je za oblast ugodno, če so njeni podaniki apolitični. V luči razvoja družbe pa je to vse prej kot pozitivno. Ogromno energije ostane na tak način neizkoriščene, še huje pa je to, da se mnogi svoje energije sploh ne zavedajo.

Toda, ali ne pomeni visok odstotek udeležbe na volitvah (čeprav je nekaj nižji kot na prejšnjih) zanikanje apolitičnosti. Odstotek je veliko višji kot v deželah strankarskega pluralizma. NE. Volitve so postale zgolj ritual. Na njih potrjujemo našo usmeritev, a ne zato, ker se z njo strinjamo, temveč zato, ker alternative ni. Da delegatov, ki jih volimo, sploh ne poznamo, je najbolje dokazal Franc Šetinc (ki bi jih moral najbolje poznati) v intervjuju za Radio Student, ko je takoj po volitvah priznal, da delegata iz svoje krajevne skupnosti sploh ne pozna, a mu vseeno zaupa. Ni rešitev v tem, da se naš sistem razvije v smeri strankarskega pluralizma. Res je, da tam različne stranke ponujajo različne programe, vendar ti programi med seboj niso alternativni, nasprotni. Ne razlikujejo se v vsebini, temveč v formi, razen nekaj lepotnih popravkov. Prava demokracija zahteva več alternativnih programov in katere nosilce lahko ob neuspehu lahko odpokličemo. Če pa imamo vedno prisoten samo en program, pa se nosilec niti ne splača odpoklicati. Ravno zato so volitve pri nas zgolj ritual in je škoda vsakega dinarja, ki ga zapravimo zanje. Vsi pa niso bili tako plebiscitarni. Odpovedali so študentje. Volitve niso uspeli na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (!) (referendum za statut je že drugič propadel), Filozofski fakulteti, Visoki šoli za socialne delavce, Biotehnični fakulteti (oddelek za živilsko tehnologijo) in na Pedagoški akademiji, kjer so sploh pozabili voliti (sic!). To seveda lahko pomeni, da so študentje bojkotirali volitve. Na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo so celo viseli plakati nekega študenta, ki je zaradi nedemokratičnosti postopka pozival k bojkotu volitev. Vendar pa je tukaj vseeno treba omeniti drug problem. Naše fakultete so še zmeraj obsojene na »glavarino«, torej, da dobijo denar, odvisno od števila vpisanih.

Zato ogromno naraste odstotek fiktivnega vpisa. Na FSPN je na primer vpisanih približno 750 študentov, a jih kot redni študent te fakultete nisem videl niti tretjino, niti takrat ne, ko se delijo frekvence in inskripcije.

V nadaljnjem procesu volitev so pred nami tudi volitve novega Predsedstva Univerzitetne konference ZSMS (P UK ZSMS) in s tem hkrati tudi izvolitev novega uredništva TRIBUNE. Te volitve bi morale biti že decembra, a so žal na »slavni« programsko volilni konferenci propadle. Na njej (v bistvu pa že veliko prej, najbolj očitno pa ob bojkotu) je nastal nepremostljiv prepad med P UK ZSMS in Delegatsko konferenco Študentskega centra (DK ŠC). Konferenca, ki je pred začetkom obetala, da bi lahko postala primer, kako naj bi v naši družbi volitve sploh potekale, je žalostno (farsično) propadla. Če smo pričakovali, da bomo na njej slišali dva alternativna programa, smo bili krepko opeharjeni. Zaradi nesposobnosti P UK ZSMS in trdoglavosti DK ŠC nismo uspeli slišati niti enega programa. Prisotno je bilo zgolj obojestransko zmerjanje, ki pa bolj sodi na kakšno mediteransko pijaco. Ali bo druga programsko volilna konferenca, ki je napovedana za 25. marec, uspela? Očitno bo uspela le, če bosta obe sprti strani dosegli kompromis, vsaj glede poteka konference. Korak v tej smeri je že bil dosežen s tem, da sta obe strani skupaj sestavili delovno predsedstvo konference. Četudi bi konferenca uspela, s tem še ne bomo rešili nakopičenih problemov. Zlasti bo treba nekaj spremeniti v delu Osnovnih organizacij ZSMS (OO ZSMS) na fakultetah, saj le te večinoma ne delujejo. Njihovo delovanje je zreducirano na organizacijo brucovanj,

–ijad, volitev. Ob takem delovanju ni čudno, da ni nobene množičnosti. Dokler se ne bojo ukvarjali s konkretnimi študentskimi problemi, ne bodo prebili okvirja »zbirokratizirane« organizacije. Primer delovanja nekaterih OO ZSMS ob bojkotu je lahko dobro izhodišče, vendar pa bi bilo treba delovanje razširiti. Do takrat pa nas bo permanentno mučil problem nesklepčnosti. Za nesklepčnost niso krivi študentje, temveč OO ZSMS.

Ali to pomeni, da bomo dobili tudi novo uredništvo na TRIBUNI? Žal sem za odgovornega urednika samo en kandidat. V decembru smo bili še trije, a sta druga dva kandidata med tem časom odstopila od kandidature. V tem času, od novega leta pa do sedaj, sem se trudil, da bi z delom dokazal svojo kandidacijo. To sem počel kot v.d. odgovornega urednika. Tako moj program na volitvah ne bodo samo prazne obljube, temveč konkretne številke, ki jih imam za sabo. Za mesto glavnega urednika sta dva kandidata. Eden od njih je Andrej Rus. Ni mi jasno, zakaj je kandidiral za to mesto, če je večkrat poudaril, da mu ni všeč koncept TRIBUNE (mislil je na prejšnje uredništvo. Kaj misli o zdajšnjem, ne vem). Naloge in opravila glavnega urednika so bolj tehnične narave. Skrbi za nemoteno delovanje, tajništvo, distribucijo in finančno stanje. Na tem mestu se je drugi kandidat, Stanislav Vidovič, v tem času zelo izkazal. Uspelo mu je v kratkem času urediti nekatere neurejene stvari, ki so se vlekle leta in leta. Izredno mu je uspelo racionalizirati poslovanje, tako da bomo letos verjetno prvič izplavali iz rdečih števil. Vse to pa se je poznalo tudi na kvaliteti časopisa. Prvič po dolgem času smo začeli redno izhajati vsakih štirinajst dni. Od novega leta pa do sedaj smo izdali sedem števil. Začeli smo tudi zopet pridobivati bralce, tako da je prodaja začela narasčati.

Članki, kot so intervjuji z Đuretičem in Vidmarjem, o štrajku tednika Mladine, o zlorabi psihiatrije v politične namene, so imeli širši odmev v naši javnosti. Polagoma pa smo si oblikovali tudi nekaj rdečih nit, ki se vlečejo v vsaki številki. To so rubrike: Kritična analiza političnega sistema, Tehnologija, Psihijatrija ter od te številke Reforma univerze, kjer smo nekaterim strokovnjakom in političnim funkcionarjem poslali ista vprašanja na temo reforme univerze. Prvi je na to tematiko odgovoril Emil Rojc, te čase naš najbolj napadani politik. TRIBUNA ga ne brani, vendar ga tudi slepo ne napada. Najlažje bomo dali oceno o njegovem delu skozi dialog. Že vnaprej pa nam mora biti jasno, da on ni edini krivec za takšno šolstvo. S tem pa ne zmanjšujemo njegove osebnosti odgovornosti.

Tudi krog sodelavcev nam je uspelo razširiti, vendar pa se novih ne bi branili, še zlasti ne na področju kulture. Nima šmislja, da bi govoril, da se bo uredništvo trudilo odpirati teme širšega družbenega pomena itd. Mislim, da so številke, ki so za nami, najboljši koncept dela zdajšnjega uredništva (kot sem poudaril že v udovniku 8. številke). Zato upam, da nam baza ne bo odrekla svojega zaupanja in se bomo končno znebili tega, v.d.–ja. Ne bi rad do konca ostal v.d., če pa že mora biti tako, bi pa prosil še za sebe, kot individuuma, enega v.d.–ja. Naša predvolilna parola je:

ZA DOMOVINO BI ŽRTVOVALI ŽIVLJENJE
ZA TRIBUNO PA BI ŽRTVOVALI DOMOVINO IN ŽIVLJENJE

Zatorej

VOTE FOR ME

V-D-ODG-URED-: ROBERT BOTTERI

Primarni represivni psihiatrični ukrepi glede disidentov so ukrepi, s katerimi sodišče – s pomočjo izvedenca-psihiatra – obsodi človeka za domnevno kaznivno dejanje na zapor. Tem psihiatrom-izvedencem, ki sodelujejo pri nadzorovanju disidentov, pravijo tudi **žandarji v belem**, saj so ti tisti, ki odvečnega človeka »analizirajo.« To se dogaja zadnjih petdeset let povsod, vendar to ni tako zaskrbljujoče. Bolj preti **sekundarna psihiatrična represija**, ki je veliko bolj rafinirana in težje dojemljiva. **Oporečnika, disidenta, nekonformiste, kakorkoli jih že imenujete, zlomi samo okolje, in sicer z rafiniranimi psihološkimi sredstvi.** Ljudje, ki jih okolje zlomi, morajo prej ali slej poiskati psihiatrično pomoč, če se pred tem seveda ne zatečejo k alkoholu, delikvenci ali če ne naredijo samomora. Bolj ali manj je vsak sebi zvesti človek v današnji družbi, ki poskuša biti avtentična, slej ko prej zlomljen z rafiniranimi psihološkimi sredstvi, pri tem pa se na koncu tako ali tako mora znajti pri psihiatru. Psihiatri pa, čeprav mislijo, da delajo dobro, z uporabo pomiril takšnega človeka postopoma uničijo. **Kdorkoli je v naši družbi zaradi resne duševne stiske deležen psihiatrične pomoči, je odpisan.** Ne poznam niti enega človeka, ki bi mu psihiatrična pomoč omogočila povratek v normalno življenje, da bi se docela rehabilitiral. **Zdravljenje s pomočjo tradicionalne psihiatrije (uporaba pomiril) pomaga samo**

Program dela evidentiranih kandidatov za PUK ZSMS iz aktivov ZSMS - v šc

V svojem programu izhajamo iz dejstva, da sedanje Predsedstvo UK ZSMS v Ljubljani ni uspešno prestalo preizkušnje, ki jo je preden postavil aprila 1985 prirediti študentski boj. V tem dogajanju UK ZSMS ni postala koncentracija iniciativ in sposobnosti tistega dela študentske populacije, ki je bil aktiven. Karobe, iz dneva v dan je potrjevala svojo togo in okostenelo, za nove, drugačne in boljše forme življenja nesposobno organizacijsko strukturo, katere skrajno rigidne mehanizme je neprestano utrjevalo tudi predsedstvo samo, ki se je spremenilo iz koordinatorja študentskih aktivnosti v temeljnega nosilca represije in discipliniranja študentov. V tem pogledu imajo prav tisti študenti, ki so prepričani v to, da je v takšni organizaciji nemoralno delovati, vendar pa večina meni, kljub obstoječemu stanju resigniranosti, da je potrebno izkoristiti vsako (pravzaprav edino) možnost organiziranega delovanja študentske mladine.

Ključno vprašanje danes je - in to vprašanje postavljamo v izhodišče našega programa - kako afirmirati vlogo UK ZSMS kot edine študentske organizacije in kako to edino študentsko organizacijo ne približati, ampak vr niti razseleženim in demoraliziranim študentskim množicam.

Za doseganje tega cilja pa moramo korenito predrugačiti najprej same metode dela in v skladu s tem tudi vsebino dela. Da bi to ustvarili, moramo razbiti sedanjo UK ZSMS, ki tlači svobodno in množično iniciativo in ki je neučinkovita, kar z drugimi besedami pomeni, da moramo organizacijo pripeljati na nivo institucije. Imenitno značilnost vsake organizacije predstavljajo namreč njene težnje k unitarizmu, enotnosti, pasivizaciji članstva ter favoriziranju vodstva, vse te težnje pa uresničujejo s tako ali drugačno vrsto prisile, kajti prisila je temeljni integracijski mehanizem vsake organizacije, medtem ko je integriteta institucije zasnovana na spoštovanju nekih določenih pravil igre, na neki določeni tradiciji in neki določeni politični kulturi. In tisto, kar je v tem trenutku bistveno, je reaktivacija demokratične tradicije in nadomeščanje permissivne politične kulture z demokratično. Pri tem ne gre za korekcijo sedanje organizacije, marveč za organiziranje skupnosti vseh ljubljanskih študentov, ki v UK ZSMS ne bo videla zgolj svojega črednega pastirja. Takšna sprememba pomeni možnost za preprečevanje sedanje prakse, ko si vodilne funkcije pred očmi neinformiranih, z dolgočasenih ali pa po vneprejšnjem ključu izbranih delegatov Univerzitetne konference, med seboj razdelijo mladinski politični karieristi, ki se takoj konstituirajo kot oblast nad študentsko populacijo in ki tudi delujejo s pozicije oblasti. To je temeljni razlog "pasivnosti" študentov. Tako spremeniti UK ZSMS pa pomeni tudi omogočiti vsem študentom, skupinam, skupnicam, klikam in posameznikom, da sami ustvarjajo svoje programe dela, da jih sami ob popolni podpori UK ZSMS - če se s tem strinja večina članov - tudi uresničujejo in na ta način ustvarjajo socialno podobo študentskih mnenj in dejavnosti. Aktivno in množično delovanje študentov je edino sredstvo za demokratizacijo odnosov znotraj študentske populacije, nujno pa tudi predpostavlja legalizacijo sedaj že dovolj izkristalizirane diferenciacije študentskih teženj in pogledov, kakor tudi idejnega pluralizma, in je tudi vzpodbuda novim idejam in težnjam, istočasno pa tudi zagotavlja študentom večjo učinkovitost pri uresničevanju njihovih interesov.

Predsedstvo UK ZSMS kot formalna študentska struktura je v takih pogojih dela le še temeljni koordinator različnih akcij na univerzitetnem nivoju in ta njegova povezovalna vloga je nujna, ker združuje po vseh fakultetah delujoče skupine v celoto, istočasno pa je tudi organizator različnih študentskih akcij. Osnovno obliko dela, ki zagotavlja množičnost, predstavljajo demokratične diskusije, zbori študentov, javne tribune, peticije in podobne oblike.

V takem delovanju pa morajo študentski delegati in reprezentanti resnično zastopati interese študentov in uresničevati njihova stališča, če pa se s njimi osebno ne strinjajo, pa naj odstopijo. Odstopiti pa mora tudi predsedstvo, če tako zahteva Univerzitetna konferenca ali pa pomembna skupina študentov, ki zagotovi tej svoji zahtevi večinsko podporo študentov, ali pa v primeru neizpolnjevanja avtonomnih programskih nalog. Tak koncept dela pa zahteva tudi avtonomnost obeh študentskih medijev, ki morata študente korektno, brez politične prisile v obliki cenzure ali kakršnikoli drugih oblik, informirati o vseh dogajanjih na univerzi in v družbi.

Vsebinsko določa naš program dela sama družbena realnost in položaj univerze ter ljudi na univerzi v tej realnosti. Na to, univerzitetno polje, pa utesnjujemo tudi vsebino našega dela,

ki jo v najbolj grobih obrisih definira zmeraj slabši materialni položaj študentov in profesorjev, ki skupaj z neustreznimi, predvsem pa zastarelo opremo na številnih fizično propadajočih fakultetah, pomankanjem potrebne strokovne literature in za študentski žep nedosegljive obstoječe knjižne ponudbe, pogojuje progresivno upadanje intelektualnega nivoja po fakultetah. V tem smislu je naša primarna funkcija boj za ustvarjanje ekonomskih možnosti za to, da bo univerza mogla opravljati svojo specifično in splošno družbeno vlogo, kar pomeni zlasti boj za izboljšanje pogojev življenja in dela tako študentov kot profesorjev, da o asistentih in stažistih sploh ne govorimo. Za uresničitev tega pa je potrebno tesneje in na osnovi večjega medsebojnega zaupanja sodelovati z Univerzitetnim svetom, pri čemer pa je ne revidirati univerze potrebno nemudoma reaktivirati tudi delo Pedagoško znanstvenega sveta. To prizadevanje tudi predpostavlja navezovanje tesnejših delovnih stikov s Slovenskim filozofskim in sociološkim društvom.

Študij in vsi problemi, povezani s študijem, so tista vprašanja, ki študente in profesorje najbolj zanimajo, so problemi, na osnovi katerih se mora konstituirati avtonomna študentska javnost. UK ZSMS kot edina obstoječa študentska organizacija hočemo torej uveljaviti kot tako, kot stanovsko organizacijo, kot medij neke določene socialne skupine - študentov. Ne zanimajo nas dokumenti za kongrese - ti niti resnično ne zanimajo niti resnično ne zavezujejo k dejavnosti nikogar, kar so le elementarni rituali, ki si prizadevajo za umetno integracijo razredno razklesane družbe. Politika kot taka nas ne zanima. Zanima nas politika kot področje družbenih dejavnosti, ki omogoča igro različnih družbenih interesov in ki usklajuje položaje posameznih družbenih skupin. Kongresni dokumenti kakor tudi sami kongresi nas ne zanimajo predvsem iz razloga, ker se zanje ne zanimajo študentje, ki se kljub nekaterim "gašenjem požarov" ukvarjajo predvsem s svojimi eksistenčnimi problemi, zaradi česar se transformirajo iz kategorije rednih študentov v kategorijo delavcev ob študiju. To ni smešno! To je zaskrbljujoč in kompleksen pojav, ki ga v celoti na tem mestu ne bomo pojasnjevali. Ukinitve tega stanja je ena naših prvih zahtev. Repričani smo namreč, da družbeni angažma študirajoče mladine bistveno otežkoča ne natrpnost urnikov, ampak predvsem v sedanjih razmerah družbeno forsirana in pozitivno moralno sankcionirana sedaj že dobro utečena praksa, da študentje rešujejo svoje eksistenčne probleme sami z delom preko študentskega servisa. Odločno nasprotujemo taki obliki politike "opiranja na lastne sile", taki obliki reševanja problemov študentskega standarda, saj sanjo ne obstaja nobeno resno opravičilo ali pa pojasnilo. Gre za dejavnost, ki probleme rešuje le na videz, v resnici pa utrjuje družbeni status quo, saj so študentje, prihajajoči iz socialno depriviliranih skupin, v šolski sredini v druge deprivilirani s tem, ko jih fakultete tudi formalno dovoljujejo delati v času, ko bi morali sedeti na predavanjih. Ne gre samo za to, da bo študent, ki danes in dneve opravlja težka fizična dela, le z velikimi težavami dosegal intelektualno koherenco svojega premožnejšega kolega, ali pa je ne bo dosegal nikoli, ker mu bo za to zmanjkalo časa in energije; gre predvsem za način legitimizacije družbene neenakosti. Najbolj absurdno pri vsem tem pa je, da so prav fakultete tiste, ki morajo tako stanje legitimizirati.

Seveda tako vsebinsko zasnovan program predvideva tudi vsebinsko delitev dela med UK ZSMS in RK ter MK ZSMS ter njihovo medsebojno sodelovanje in dopolnjevanje. V tem pogledu hočemo UK ZSMS uveljaviti kot značilno socialno kvaliteto znotraj slovenske mladine.

Če bomo v času, ki je pred nami, v tem uspeli ali ne, je odvisno zlasti od nas samih, ne pa od tako imenovanih "specifično zaostrenih družbenih okoliščin", kajti še zmeraj ne obstajajo nobeni resni dokazi za to, da spremenjene okoliščine avtomatsko spremenijo tudi ljudi in njihove vrednote.

Temeljno načelo našega delovanja je omogočiti predvsem vsestransko (tudi finančno) podpirati delo tistih študentov, ki delajo in ki hočejo delati. Naše konkretne programske naloge pa so naslednje:

1. Takojšnja oziroma čimprejšnja ukinitve prisilne uprave (ZKPO) v šc, ki jo je junija lani podprlo predsedstvo UK ZSMS proti volji predstavnikov študentskih domov. Prisilna uprava pomeni direkten napad na delo samoupravnih organov v šc, še zlasti pa na delo Delegatske konference (DK). Svoj obstoj je upravičila edino z izterjavo stenoar in z njihovim ponovnim povišanjem.

V času, ko se ocenjuje delovanje celotnega političnega sistema, ko smo soočeni z zahtevami po drugačnem delovanju skupnih aktivnih sil in ko je naša družba vsak dan bolj postavljena pred dejstvo gospodarskih težav in imperativ-razvoja, moramo študentje opredeliti svojo vlogo v družbeni stvarnosti. Moramo uveljaviti svoje intelektualne potencialne (in to že zdaj), moramo jasno povedati, kakšna je naša vloga v družbi (in kako hočemo), moramo biti ustrezno organizirani, če hočemo doseči zaželeno spremembo znotraj obstoječega, in moramo vedeti, da pot za dosego sprememb ni vedno kratka in lahka, a da je vseeno potrebno vztrajati na njej.

To pomeni, da potrebujemo mladinsko organizacijo, ki bo znala prisluhniti našim potrebam in ki bo skupaj z drugimi organizacijami naše potrebe tudi realizirala.

Verjetno ni nikogar, ki bi lahko bil zadovoljen z takšno mladinsko organizacijo, kot jo imamo sedaj. Ne samo na univerzitetni ravni, tudi drugod počiva vsa mladinska organiziranost na delu zanesenjakov, ki se spopadajo z obilo težavami, bodisi z težavami pri svojem delu, bodisi z kritikami (žal največkrat pasivne večine), da mladinska organizacija deluje forumsko.

Posebne težave so tudi pri mladinskem organiziranju na fakultetah. Vse prevečkrat se dogaja, da so OO ZSMS po fakultetah iz-
vrstni organizatorji športnih tekmovanj, spoznavnih večerov in brucovanj (ker je to najučinkovitejši način, da se mladinska or-
ganizacija približa svoji bazi), manj pa je in-
teresenega strokovnega združevanja. V po-
govorih s predstavniki OO ZSMS se je po-
trdila stara resnica, da je težko izbrati št-
udentske predstavnike v samoupravna tele-
sa fakultete in v organe mladinske or-
ganizacije. Ocenjujemo, da je to posledica ne-
zadovoljstva mladih z dosežanim delom
mladinske organizacije. Močno se je raz-
raslo prepričanje, da mladinska organizaci-
ja ni organizacija, ki bi zagotovila, da bi se
realizirali njihovi interesi. Tako prepričanje
chaja iz že kar apriorističnega nezanimanja
mladih za sodelovanje pri vsem, kar ima
rahiel pridih "političnega". **S tem pa se ne
smemo strinjati, kajti če se odpovemo po-
litičnemu odločanju, bo o nas neko odloč-
alno mesto nas ...** Potrebno je spremeniti
stanje, kjer študentje večinoma niso sezna-
njeni z dogajanjem, ki jih neposredno zadeva-
jo, ker je zelo slaba komunikacija že med
študenti in njihovimi predstavniki na fakulte-
ti. Tudi komunikacija med osnovnimi or-
ganizacijami in UK ZSMS ni najboljša. V letoš-
njem šolskem letu je P UK ZSMS začelo z
obiski osnovnih organizacij, kar naj bi bila v
prihodnje stalna praksa (poleg običajnih
posvetov s predstavniki OO ZSMS, ki so
vsaj enkrat mesečno) vsaj enkrat v semest-
ru. Stališče predsedstva je, da so take akci-
je nujne iz dveh razlogov:

- samo s skupnim nastopom in usklajevanjem različnih mnenj znotraj UO ZSMS lahko pričakujemo izboljšanje družbeno ekonomskega položaja

- tako se bomo izognili foramskemu načinu delovanja, obenem pa bodo osnovne organizacije dobile več informacij o rezultatih svojih prizadevanj.

Zaradi teh razlogov je potrebno vztrajati in krepiti sodelovanje z osnovnimi organizacijami, čeprav prvi rezultati niso vedno najbolj vzpodbudni (zlasti je premalo iniciativ s strani osnovnih organizacij). Da bi bila informiranost večja, načrtuje predsedstvo tisk informacijskih biltenov, ki naj bi izhajali vsaj enkrat mesečno. To pomeni, da naj bi se v predsedstvu izlobovala posebna skupina, ki bi skrbela za informacije. Razen pripravljanja informacijskih biltenov pa naj bi ta skupina sodelovala tudi s študentskim časopisom *Tribuna* in z *Radio Student*.

Na koncu bi želeli opozoriti na nekatere usmeritve delovanja Univerzitetne konference ZSMS Ljubljana pri reševanju aktualnih vprašanj glede položaja študentov.

Moramo poudariti, da delo Univerzitetne konference ni nikoli bilo in ne bo usmerjeno tako, da bi ta delovala po svojem programu neodvisno od programov drugih institucij političnega sistema, ki skrbijo za položaj mladih v izobraževalnem procesu. Zato moramo ocenjevati učinkovitost Univerzitetne konference skozi oceno učinkovitosti omenjenih institucij in skozi uspešnost reševanja obravnavane problematike.

Delovanje Univerzitetne konference ne sme biti usmerjeno samo v reševanje problemov socialno-ekonomskega položaja študentov v smislu življenjskih pogojev, pač pa tudi v razreševanje teh vprašanj na vseh tistih področjih dela in življenja študentov, ki opredeljujejo njihov položaj v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Univerzitetna konferenca mora s svojim delovanjem poseči na eni strani v procese dograjevanja posameznih delov vzgojno-izobraževalnega sistema, na drugi strani pa v uresničevanje zastavljenih nalog in ciljev pri izvajanju le-teh.

Osnovna naloga, ki je pred nami in ki jo bomo lahko opravili le s skupno in usklajeno akcijo z vsemi dejavniki na Univerzi, še posebej z Zvezo komunistov, je ustvariti pogoje, da bodo študentje prek svojih delegatov in delegacij izražali in uveljavljali svoje interese v samoupravnih organih institucij, ki opredeljujejo osnove družbenoekonomskega položaja študentov.

Kljub vse dejavnosti, ki tako ali drugače zavirajo potek akcije, te ne smemo voditi kampanjsko in brezglavo reševati družbenoekonomski položaj študentov in UK ZSMS, ampak na podlagi dobro izdelane analize trenutnega stanja. Le tako lahko pričakujemo, da bodo študentska samopurava in njeni cilji končno zaživel v pravi luči.

e) Zahtevamo tudi ukinitve predmeta SLO in DSZ po vseh fakultetah. Ta predmet ni nikomur potreben, študentom pa odžire samo čas in energijo: s to problematiko so se vsi seznanili že v svojem predhodnem šolanju, z njo se seznanjajo v krajevnih skupnostih, fantje pa so — že pred prihodom na fakulteto — odslužili vojaški rok. Tak predmet ne sodi na univerzo, ker je bistveno pod njenim nivojem. Patriotska vzgoja in politična socializacija študentov pa je implicitno vsebovana že v številnih drugih "družboslovnih" predmetih, kot so različne variacije samoupravljanja, politologije in sociologije.

f) V okviru univerze bomo vzpodbujali tudi strokovno sodelovanje z vsemi drugimi evropskimi univerzami, okrepiti pa moramo zlasti mednarodna študentska srečanja in mednarodno izmenjavo študentov.

5. Takoj moramo pričeti z ustanavljanjem občudidske dejavnosti na ravni univerze. Njen profesionalni kader predstavljajo obstoječi kadri v IČ. Formalna struktura občudidske dejavnosti je operativno telo, ki skrbi za usklajevanje in realizacijo programov občudidske dejavnosti po posameznih fakultetah. Za svoje delo je odgovorna študentskim predstavnikom za občudidsko dejavnost. Občudidska dejavnost v IČ pa naj se reorganizira po principu samoorganizacije študentov: vsa sredstva predidejo v roke študentov po posameznih blokih, trošijo pa jih na podlagi svojih programov. Svoje delo lahko usklajujejo na DK, zanj pa odgovarjajo zborom stenovalcev. Tovrstna samoorganizacije se je več let uspešno razvijala v Domu FSPN, prekinila pa jo je vključitev tega doma v IČ.

6. Izboriti si moramo tudi ponovno odprtje KIuba F4.

7. Med aprila predvidevamo javno tribuno v menzi študentskega naselja. Njen naslov je KRIZA UNIVERZE, pripravili pa jo bomo v sodelovanju s PF, BTF, PSPN, MC pri Univerzi v Mariboru in mariborskim UK ZSMS. S slednjega bi radi sodelovali tudi pri pripravljanju vseh drugih tribun.

8. V sodelovanju z Delegatsko konferenco, s študenti AGRPT in Glasbeno akademijo bomo v študentskem naselju organizirali vsesplošno (univerzitetno) rajanje ob Dnevu mladosti.

9. V sodelovanju z mirovniki bomo pripravili javno tribuno z naslovom MILITARIZEM DANES. Na istem mestu.

10. Kačrtujemo tudi okroglo mizo z naslovom STRAH IN OBLAST.
Zanašamo se na pomoč pobudnikov za odpravo člena 133 in
na pomoč Pr. vne fakultete. Kraj dogajanja: PP ali PSPN.

11. Predvidevamo tudi javno tribuno v Mariboru z naslovom KDO
KOGA IZKORIŠČA. Za pomoč bomo zaprosili mariborsko MK ZSMS
in Ekonomsko fakulteto ter Sociološko društvo Slovenije.
Predviden kraj dogajanja je Maribor.

12. Proučili bomo tudi možnost za ustanovitev študentske tiskarn

13. Načrt programa bomo dopolnili z vsemi pobudami, ki bodo prihajale iz študentskih vrst. Volja in potencial 18000 študentov na ljubljanski Univerzi je ena od temeljnih predpostavk za uresničitev tega programa. To pa implicitno pomeni tudi naše nenehno prisotnost na zborih študentov po fakultetah in zborih stanovincev v ŠD

Boris Radosavljevič, Miran Kalin, Samo Lozej, Branko Svetičič,
Miran Lesjak, Branko Žnuderl, Aleksander Žerdin, Danijel Knava,

Boris Purgar

2. Nemudoma moramo konstituirati organe Študentskega servisa, ki bodo upravljali in razpolegali z ustvarjenimi sredstvi. Predvsem si moramo prisadovati za to, da bi del sredstev namenili za financiranje študentskih interesnih dejavnosti, še zlasti znanstveno in raziskovalnega dela študentov, del sredstev za subvencioniranje študijske literature, del bi jih namenili za tehnično okrepitev Radia študent, del za ustanavljanje študentske tiskarne, del pa bi jih vrnili študentom v študentskih domovih, ker menimo, da je to socialno najbolj depriviligirana skupina študentov. Razmišljamo pa tudi o ustanovitvi študentske banke. Možnosti za to bomo proučili skupaj s predstavniki univerze.

3. Takoj moramo preveriti kvaliteto delovanja študentskih delegatov v DPO, DPS in SIS-ih. Temeljni kriterij za določanje kvalitete njihovega delovanja je zastopanje študentskih interesov na vseh teh nivojih. Za študentski interes pomenimo tisti interes, ki so ga študentje izrekli na zborih študentov ali pa v kakšni drugi javni in odprti obliki združevanja in izjavljanja. Na posvetu s predstavniki vseh ljubljanskih fakultet bomo predlagali odstop vseh tistih študentskih delegatov, ki svojega dela niso opravljali s temi kriteriji.

4. Preko Univerzitetnega sveta, Pedagoško - znanstvenega sveta in univerzi in Izobraževalne skupnosti si bomo prizadevali za uresničevanje družbenih in ekonomskih pogojev, nujno potrebnih za notranjo reformo univerze. Od Slovenskega Izvršnega sveta in Skupščine SRS bomo zahtevali zvišanje deleža sredstev za vtogjo in izobraževanje, vendar ne na račun povečanja dajatev iz gospodarstva. Izvršni svet naj pridobi sredstva iz naslednjih virov:

- ukine naj tiskanje takšne politično - propagandne literatur-
re, ki jo še najbolj koristno lahko uporablja DINOS in ni-
kakor ne upravičuje sredstev, ki s vlagajo vanjo,

- zmanjša naj se delež sredstev za politično manifestne akcije, ki so po svoji patriotski funkciji kontraproduktivne: olimpiade, univerziade in še razno razne druge "priade", kongresi, proslave, postavljanje monumentalnih spomenikov revoluciji in revolucionarjem.

- zmanjša privilegije političnih funkcionarjev in uvede princip nagrajevanja po delu tudi na tem področju družbene dejavnosti,

- bistveno zmanjša deleža za vojsko in preneha razmišljati o uvedbi vojaške obveznosti za ženske, ker bo pomembno vplivalo na še večji vojaški proračun,

- prekine s politično forsiranimi investicijami, ki so ekonomsko povsem agrešne;

V okviru notranje reforme univerze bi se borili za :

a) Izboljšanje ekonomskega položaja vseh udeležencev v izobraževanju. Nevzdržno je stanje, da ima "istilka na Gospodarskem razstavišču ali pa stewardessa na vlakcu ŽTP Ljubljana večjo plačo od kateregakoli asistenta na ljubljanski fakulteti. Nevzdržno pa je tudi stanje, da je premoženje družine temeljni kriterij za prihod študenta na univerzo. Zato bomo skupej z RK ZSMS in Svetom za vzgojo in izobraževanje proučili vse možnosti za povečanje sredstev v štipendijskih skladih, predvsem pa aktivirali kontrolne mehanizme nad politiko podeljevanja štipendij v vseh slovenskih občinah. Predpostavljamo, da je ta politika zgrajena bolj na sistemu zvez in poznanstev, kakor pa na vseh drugih ekspliciranih kriterijih. Skupej z drugimi UK ZSMS po Jugoslaviji pa si bomo prizadevali za tem, da bi vse Titove štipendijske sklade postavili pod okrilje univerze. Univerza naj bo tista, ki podeljuje te štipendije najboljšim študentom.

b) Velik in nerešen problem pa predstavlja tudi prehrana študentov in profesorjev po razdelilnicah prehrane na fakultetah kakor tudi v študentski menzi. Na tem področju bomo najprej pričeli z skicjo vračanja vseh sredstev za subvencioniranje študentske prehrane nazaj v štipendijske sklade, SEK pri univerzi pa mora takoj preučiti vse možne druge vire za pridobivanje teh sredstev. Ukinili bomo tudi monopol študentskega centra nad pripravljenjem hrane, ker menimo, da je konkurenca najboljše zdravilo za neposobne študentske kuhinje za preko merenja oddali najboljšemu ponudniku.

c) Prizadevali si bomo za tem, da študentski center prične funkcionirati kot ustanova posebnega družbenega pomena. Našo moč pri uresničevanju te zahteve konstituira jo stanovalci vseh ljubljanskih študentskih domov, ki so dokazali, da so se sposobni samoorganizirati. Študentski domovi pa potrebujejo tudi racionalno uporabo. Pri upravljanju študentskih domov se mora povečati vpliv stanovalcev, saj so edini, ki so resnično zainteresirani za vzdrževanje in rentabilno poslovanje domov.

1) Izredno zaskrbljujoč je tudi padec kvalitete študijskega procesa, kar velja še zlasti za družboslovne fakultete, ki jih je (tudi) politično forsirana reforma univerze najbolj prizadela. Prepričani smo, da sta nivo in dinamika predavanj odvisna predvsem od strokovne usposobljenosti profesorjev in od njihovih sposobnosti motiviranja študentov za študij. Zato za-

INTERVIEW

DR. ZDRAVKO TOMAC

KRITIČNA ANALIZA POLITIČNEGA SISTEMA

V tej številki nadaljujemo z rubriko Kritična analiza političnega sistema. V prejšnji številki je rubrika zaradi tehničnih težav žal izostala. V prihodnje obljublamo, da se to ne bo več primerilo. Še enkrat pozivamo vse zainteresirane, da lahko pošljejo svoje prispevke. Tema je dovolj široka in je ne mislimo omejevati, tako da se lahko prispevki nanašajo na vse aspekte političnega sistema.

ROBERT BOTTERI

DR. ZDRAVKO TOMAC – prof. na fakulteti za politične vede v Zagrebu

VPRAŠANJE: Ali Kritična analiza delovanja političnega sistema v sedanji situaciji predstavlja vizijo za izhod iz nedvomno obstoječe družbene krize?

Naloga *Kritične analize* ni bila ustvariti novo vizijo. Začela je s predpostavko, da je bila strategija razvoja naše družbe določena že na AVNOJ in s kontinuiteto revolucije. Ves ta čas smo menjavali institucije, gradili naš sistem v različnih razmerah, toda strategija je ostala ista. Naloga *Kritične analize* je bila ugotoviti, zakaj se ta strategija ne uresničuje. To pomeni, da je ZKJ določila strategijo, v praksi pa je ZKJ v nekaterih glavnih točkah odstopila od uresničevanja te strategije.

VPRAŠANJE: V vaši knjigi *Deset let pozneje* navajate eksistiranje paralelnega (sivega) sistema kot glavni razlog za disfunkcijo sistema.

Ocena, ki sem jo dal pred dvema letoma in ki je naletela na sumničenje, je s *Kritično analizo* popolnoma potrjena. Kritična analiza ugotavlja, da se je ravno v času ustavnih sprememb (73–76), ko je nastala potreba po novih gospodarskih pogojih, novem de-

narnem in bančnem sistemu, novem sistemu investiranja, ohranil stari sistem družbene reprodukcije. To še posebno velja za sistem investiranja, ki je še nadalje ostal od tujen od OZD. DPS in politične strukture so mimo ustave postale dominantni faktor v sistemu investiranja. Kar 80 % vseh investicij je ostalo zunaj družbenega dela. Politični faktorji na nivojih republike in pokrajine so načrtovali ambiciozne plane razvoja in iskali finančna sredstva zunaj združenega dela. Ker teh sredstev ni bilo, sta postala izvor ambicioznih planov emisije denarja (fiktivni kapital) in zadolževanje v tujini. Vse to pa se je dogajalo ob zatiranju ekonomskih zakonitosti. Vsaka DPS je za svoje ambiciozne plane zahtevala nizko obrestno mero, daljši rok za odplačilo ali pa celo sredstva, ki jih ni bilo treba vračati. To nas je privedlo do tega, da se je vsakemu posamezniku splačalo investirati, družbi v celoti pa ne, saj je prihajala v vedno težjo situacijo. Namesto združevanja dela in sredstev, samoupravnega povezovanja, razpolaganja delavcev s sredstvi in rezultati dela je nastal nov sistem, nov model etatizma, kjer ni več govora o klasični državi in zato prihaja do povezave poslovnih, bančnih, upravnih, izvršnih in političnih struktur, ki zunaj obstoječih institucij odločajo o bistvenih problemih. Delegatski sistem je postal mlin, ki melje, a ne daje žita, ker je tisto, kar bi moral ta mlin mleti, iz njega izvzeto. Prof. Bilandžić prihaja do podobne ugotovitve, ko trdi, da nismo opustili politbirojskega načina odločanja, temveč da smo ga samo spremenili. Ta način ne deluje več znotraj institucij sistema, temveč eksistira v tem specifičnem etatizmu. Sklep *Kritične analize* je, da je treba v okviru ustave in naše strategije radikalno spremeniti stanje v praksi. Spremeniti pa bo treba tudi nekatere normative rešitve (posebno zakonodajne) in tudi tiste ustavne rešitve, ki niso bile dovolj precizne ter so s tem omogočile, da ta paralelni sistem eksistira in funkcionira.

VPRAŠANJE: Ali lahko »bajtovska« ekonomska politika predstavlja izhod iz slabosti samoupravnega sistema?

»Bajtovska« ekonomska politika ima več dobrih strani. Z Bajtom se je treba strinjati v tem, da brez ekonomske prisile ne moremo zagotoviti racionalnega obnašanja subjektov, ki razpolagajo z družbeno reprodukcijo. Tega se ne da zagotoviti z ideološkim prepričevanjem. Problem naše družbe je, da so številni subjekti gospodarskega in političnega življenja v položaju, v katerem se jim neracionalno obnašanje splača. Glavno vprašanje vsakega sistema je, kako omogočiti najhitrejši gospodarski razvoj in kako najuspešnejše reševati družbena protislovja. Kapitalizem to rešuje s tem, da vsak, ki neracionalno gospodari s sredstvi in kapitalom, ekonomsko propade. Državni socializem pa to rešuje z državnim planiranjem, s tem, da preliva sredstva iz ene panoge v drugo odvisno od kazalcev, ki jih usmerja sam. Samoupravljanje je neke vmes med obema modeloma. Temelji na družbeni lastnini. Da bi družbena lastnina res funkcionirala, mora naš sistem omogočiti racionalno uporabo družbenih sredstev. V tej točki se strinjam z Bajtom, da je glavna naloga političnega sistema, da vsakega prisili, naj racionalno uporablja družbena sredstva.

VPRAŠANJE: Princip konsenza je v naši teoriji hkrati najbolj hvaljen in najbolj grajan. Del teoretikov trdi, da je to princip srednjega veka ter da ga je zato treba ukiniti, drugi del pa trdi, da je to princip, ki skupnost naredi močno.

Konsenzualno odločanje in sporazumevanje sta bistvo socialističnega samoupravljanja. Smisel samoupravnega sistema je, da ljudje s čim manj posredovanja politične oblasti uresničujejo svoje pravice in dolžnosti. Samoupravljanje je nemogoče brez sporazumevanja, dogovarjanja in usklajevanja družbenih norm. V tem smislu so napadi na konsenz obenem napad na bistvo samoupravljanja. Druga stvar pa je, koliko je v današnjih razmerah možno izločiti večinsko odločanje. Zavzemam se za princip konsenza in sem odločno proti tis-

tim, ki trdijo, da je večinsko glasovanje veliko bolj demokratično. Vendar pa širjenje konsenza izven ustavnih okvirjev (kjer zagotavlja nacionalno enakopravnost) lahko pripelje do blokade sistema.

VPRAŠANJE: V *Kritični analizi* je relativno malo prostora namenjeno vlogi ZK. Prof. Županov v svoji knjigi *Marginalije v družbeni krizi* pravi, da sta v naši družbi prisotna dva nasprotna principa: delegatska struktura družbe, ki raste od spodaj navzgor, in princip demokratičnega centralizma v ZK. Prof. Bilandžić pa postavlja vprašanje, ali nista v nasprotju federalni princip države in princip centralizma v partiji. Ali se tudi partija federalizira?

Še vedno se nahajamo v prehodnem obdobju. ZK teži k spremembi enopartijskega sistema v idejno in vodilno silo delovnih ljudi in delavskega razreda. Na tej stopnji razvoja produktivnih sil še ne moremo pričakovati spontanega razvoja samoupravljanja. Cisto samoupravljanje je v tej situaciji nemogoče, saj za to ni pogojev, vendar pa gre razvoj v to smer. Kar se tiče federalizacije ZK, bi poudaril, da se v teoriji zavzemamo za demokratični centralizem, v praksi pa ga mnogokrat negiramo. Mislim, da mora znotraj ZKJ nastati politična federalna struktura, ki ne bo samo izražala različnih dnevniških interesov republik in pokrajin. Narediti moramo takšen CK in vodstvo ZKJ, da posamezni deli ne bodo izbirali svojih delegatov neodvisno od celote, ampak bo tudi celota lahko potrdila te delegate. V tem smislu bo treba tudi spremeniti nekatera določila v statutu ZK. Vendar pa bi ta usmeritev lahko imela tudi negativne posledice, kolikor bi se sedanja praksa nadaljevala, ki je taka, da ZK prevzema nase tudi odločanje o tistih stvareh, o katerih bi morale odločati delegatske skupščine. Na ta način deluje ZK predvsem kot enopartijski sistem in s tem paralizira delegatski sistem, ki tako deluje zgolj kot forma.

DAVOR GJENERO
prevedel: R.B.

REFORMA UNIVERZE

poštovani!

Zahteve po reformi Univerze segajo že v šestdeseta leta. Od takrat pa do prvih konceptov reformirane Univerze so se okoliščine, ki določajo družbeno delovanje, spremenile, se pravi, spremenile so se v času od zamisli do izvajanja reforme. Vendar pa na osnovi naših izkušenj menimo, da vse te spremembe še bolj osvetljujejo tiste točke, kjer morajo biti učinki reforme Univerze najjasnejši:

– Univerza mora biti eden od motorjev družbenoekonomskega razvoja. Da pa bi to postala, je potrebno enakopravno in medsebojno povezovanje združenega dela in Univerze.

– Prav tako mora Univerza z reformo postati pomembnejši politični subjekt, kot je to sedaj.

– Reforma mora prinesiti kvalitetnejši študij. Ta zahteva meji tudi na nujnost

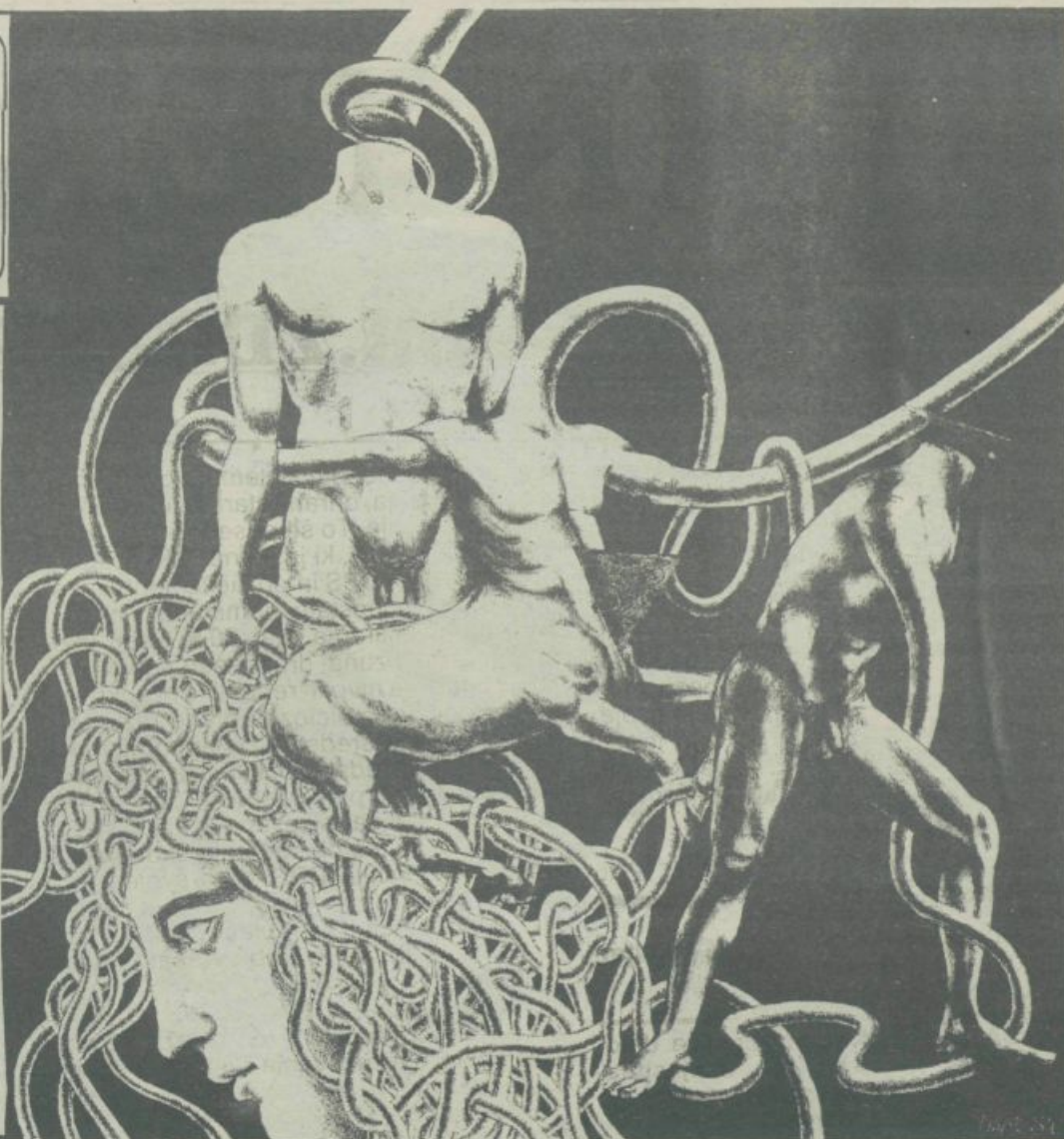
kadrovskega prestrukturiranja (pomladi-
tež kadrov), večji pomen in (tudi material-
no) situacijo znanstveno-raziskovalnega
dela, kamor moramo biti poleg znanstve-
no-pedagoških delavcev vključeni tudi
študentje.

– Reforma mora doprinesiti k taki politič-
ni socializaciji študentov, da bodo le-ti
spoznali svoj položaj v družbenopolitič-
nem delovanju. Dogodki v letu 1985 so po-
kazali, da se študentskih problemov ne
more in ne sme ločevati od celotne družbe-
ne problematike. Takšno je študentsko vi-
denje nalog, ki jih mora reševati kontinui-
ran proces reforme. Zanima pa nas, če je
bil koncept reforme dovolj široko zastav-
ljen, da bi lahko realizirali omenjene nalo-
ge (in seveda tudi tiste, ki jih v našem pis-
mu nismo omenili). Kakšno je, glede na
pričakovanja, uresničevanje reforme v pr-
vem letu? Kakšni so pozitivni rezultati iz-
vajanja reforme in kakšni negativni (kje so
vzroki zanje)?

S tem razmišljanjem se uredništvo Tribu-
ne obrača na vas in vas prosi, da do srede
februarja napišete vaše videnje reforme
Univerze in tako sodelujete v vaši anketi.

Za sodelovanje se vam najlepše zahva-
ljujemo.

Študentski časopis TRIBUNA

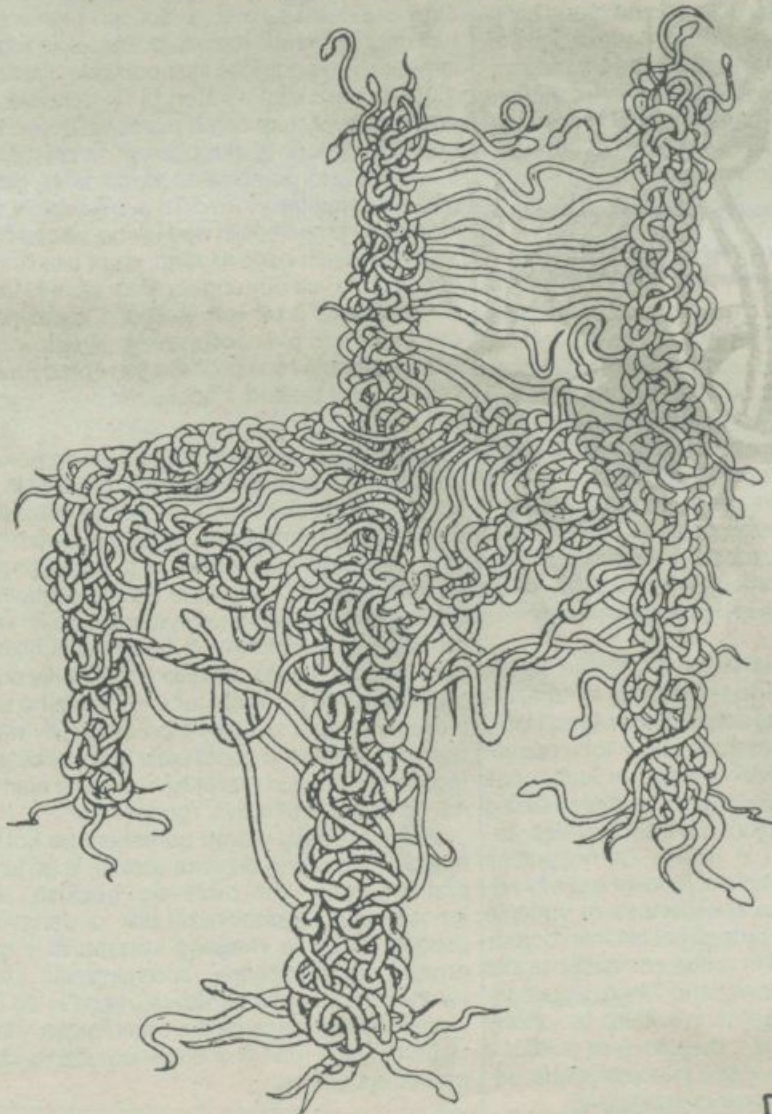
Vaša vprašanja na temo »reforma Uni-
verze« so me k sodelovanju vzpodbudila
tudi zato, ker so postavljena v širši družbeni
kontekst tega procesa, ker opozarjajo na
vse družbene vidike reforme in je ne zožu-
jejo zgolj na ožji programsko-institucionalni
področnik Univerze. Tak pristop je žal vse pre-
več v kritikah, ki pregledujejo uresničeva-
nje preobrazbe našega vzgojno-izobraže-
valnega sistema.

V duhu vaših vprašanj je bil zastavljen
tudi koncept reforme visokega šolstva. To
je razvidno med drugim iz dejstev, da smo
kratke z vsebinsko prenovo izobraževalnih
programov zastavili tudi uveljavljanje novih
družbenoekonomskih odnosov v izobraže-
vanju, prek katerih naj bi se tesneje poveza-
li interese uporabnikov in izvajalcev. Uve-
stavili smo nove pristope k družbeno-
samoupravnemu planiranju kadrov in izob-
raževanja, razširjali delegatsko upravljanje
visokih šol s tripartitno enakopravno ude-
ležbo učiteljev, študentov in uporabnikov,
poudarjali posebne izobraževalne skup-
nosti in strokovne svete v njih, uveljavljali
tudi neposredne svobodne menjave
dela in načelo celotnega prihodka v finan-
ciranju VTO in VDO itd. Žal pa je tudi v tej
družbeni preobrazbi prihajalo do raz-
prakov med deklariranim in želenim ter
dejanskimi družbenoekonomskimi pogoji
in razmerji. Očitno je, da le-ti uresničevanja
vseh družbenih vidikov in smotrov reforme
teh slovenskih Univerz v praksi ne vzpod-
pirajo dovolj. Nenazadnje, kdo je v fazi na-
črtovanja reforme lahko predvideval, da se
namesto postopnega povečevanja dele-
ža družbenega proizvoda za šolstvo tako
hitro nadaljeval trend njegovega upada-
ja? In dalje, tudi del uporabniških OZD v
druženem materialne proizvodnje še vedno ne
prejema in ne uveljavlja svojega deleža
nalog ob reformi izobraževanja.

Torej: na vaše prvo vprašanje, ali je bil
koncept reforme dovolj široko zastavljen,
sem posredno že odgovoril, seveda pa bi
tudi potrebno več prostora nameniti analizi
povodov, zakaj tega koncepta kot takšnega
ne uveljavljamo dovolj dosledno tudi v
praksi strokovnega, samoupravnega, po-
vodnega in družbenopolitičnega izvoja
reforme Univerze. Nekaj ugotovitev v tej
meri nakazujejo že tudi vaše videnja nalog
tega procesa.

Svoje mnenje bi strnil samo v dva kome-
nta k vašim vprašanjem, in sicer: Kako vi-
m vlogo naših Univerz v nadaljnjem pro-
cesu reforme. O nekaterih dosežkih, ki so
tudi slabostim na dlani, naj spregovorijo
tisti, ki so največ prispevali k njim. In to so
rav delavci, uporabniki in študentje v tistih
visokošolskih OZD, ki so se strokovno, raz-
iskovalno in samoupravno najbolj povezale
z združenim delom. Primeri Elektrofakulte-

EMIL ROJC ODGOVORI NA VPRASHANJA "TRIBUNE"

DAV R 84

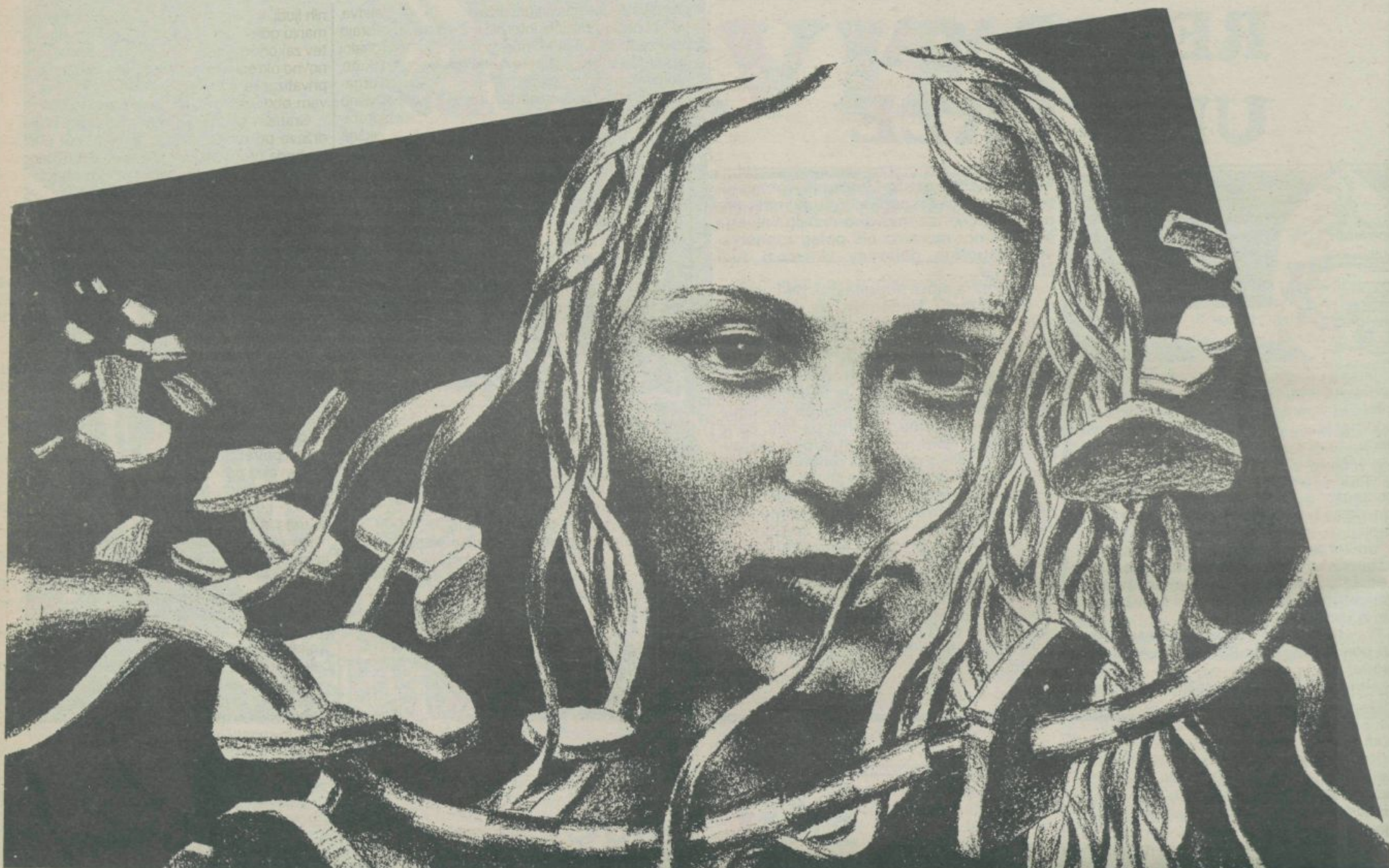
te, nekaterih VTO in FNT, Fakultete za stroj-
ništvo, Ekonomske fakultete, Akademije za
likovno umetnost in še nekaterih, bi lahko
povedali marsikaj vzpodbudnega v tej smeri
in njihovi soudeleženci v neposredni svo-
bodni menjavi dela, kot so Iskra, Krka, Go-
renje, Aero, Slovenija-papir in drugi tudi.

Glede vloge Univerze v reformi visoko-
šolskega izobraževanja bom ostal samo pri
dveh vidikih. Prvi je ta, da se Univerza lahko
uveljavlja kot politični subjekt, kot subjektiv-
na sila v smislu Kardeljevega pojmovanja
tega dejavnika le, če bo čim širše vgrajena
v vse pore gospodarskega in duhovnega
življenja, v vse člene dolgoročnega progra-
ma stabilizacije in v vse institucije samo-
upravnega političnega sistema. Pot druž-
benopolitične afirmacije je predvsem pred
Univerzo samo. Stvar političnih in samo-
upravnih dejavnikov znotraj družbenopoliti-
čnih skupnosti in združenega dela pa je,
da ji pri tem prihajajo nasproti z obema ro-
kama in odprtih vrat.

In drugo, obe slovenski Univerzi imata ob
nekaterih sedanjih protislovjih in razpotjih
reforme izobraževanja, zlasti usmerjenega,
pomembno nalogo, da skupaj z gospodar-
skimi in drugimi družbenimi dejavniki
ovrednotita dosežke in slabosti dosedanje
preosnove izobraževanja na vseh ravneh.
Obenem naj bi prispevali zlasti k čimjasnej-
ši osvetlitvi nekaterih novih družbenih, eko-
nomskih, tehnoloških in drugih razvojnih
okoliščin, ki marsikatero reformno usmeri-
tev izpred dvanajstih ali desetih let preme-
ščajo v drugačno luč. »Reforma« reforme v
tem in takem smislu je vnovičen imperativ
družbenega razvoja zaradi novih zahtev, ki
si jih postavlja naše hitrejšo vstopanje v teh-
nološko razviti svet. Odsevati bo morala v
»generaciji novih programov« in v korenitih
spremembah obstoječe programske struk-
ture, pa tudi v organizacijski strukturi
usmerjenega izobraževanja, ki se bo mora-
la prilagajati izobraževanju ob delu.

Samo to pa najbrž ne pomeni, da ti neo-
gibni popravki reforme postavljajo pod
vprašaj temeljne smotre reforme: to je uve-
ljaviti tesnejšo zvezo med delom in uče-
njem, med materialno sfero in izobraževa-
njem, doseči celovitost planiranja vseh vi-
dikov družbene reprodukcije, uveljaviti inte-
res in vpliv delavcev in šolajočih se na izob-
raževalno kadrovsko politiko v družbi in do-
seči enak družbenoekonomski položaj učitelja
in drugih delavcev v združenem delu. Te širše
družbene predpostavke reformne-
ga procesa na vseh ravneh in delih izob-
raževanja dejavnosti ostajajo aktualne tudi v
prihodnje, saj so izraz bistva naše družbe-
noekonomske in politične ureditve.

EMIL ROJC

MONTY JOHNSON: socialistična revolucija, demokracija in politični pluralizem

Dolgo vrsto let je mednarodno komunistično gibanje mislilo, da sleherna socialistična revolucija privzema oblike vstaje, državljanske vojne in oblasti sovjetov, katere je formirala velika okto-brska revolucija. Izkušnje drugih socialističnih revolucij do konca druge svetovne vojne so prived-le do spoznanja, da obstaja mnogoterost oblik, ki jih socialistična revolucija lahko zadobi odvisno od družbenih pogojev, tradicij in mednarodnih de-javnikov. Ne glede na to, kakšne so njene oblike, pa socialistična revolucija postavlja v jedro to, da delavski razred in njegovi zavezniki prevzamejo oblast nad državo z namenom, da izgradijo novo družbo, ki bo temeljila na družbeni lastnini in nad-zoru.

Antikomunisti izkrivljajo našo koncepcijo so-cialistične revolucije, da jo lahko potem napadajo ot nedemokratično. Tako Henry Kissinger izjav-ja: »Odkar obstajajo komunistične partije, je bilo njihovo vodilno načelo vztrajanje na tem, da mora manjšina kot avantgarda delavskega razreda os-vojit oblast in vsiliti svoja stališča ostalemu pre-bivalstvu. To omalovaževanje demokratičnih po-stopkov je ravno tisto, kar zgodovinsko loči ko-munistične partije od socialističnih strank.«

Že v **Komunističnem manifestu** sta Marx in Engels poudarila, da je »proletarsko gibanje za-astno, neodvisno gibanje ogromne množice v in-teresu te množice.« Engels je v svojem uvodu iz leta 1890 opozoril na to, da je Marx uresničil »za-nji triumf idej, predstavljenih v **Manifestu** samo i izključno prek intelektualnega razvoja delav-skega razreda, kot je nujno moralo slediti iz zdru-žene akcije in diskusije.«

Oba sta posebno zavračala in kritizirala pogled, ki ga Kissinger pripisuje komunistom, dejansko pa je last Blanquija in njegovih pristašev, o katerih je Engels 1874 zapisal: »Iz Blanquijeve koncepcije vsake revolucije kot **coup de main** revolucionar-ne manjšine samoumevno sledi nujnost diktature, potem kol revolucija uspe: diktatura, a seveda ne elotnega revolucionarnega razreda, proletariata, mveč malega števila tistih, ki so izvedli **coup** in so se že vnaprej organizirali v diktaturo enega več posameznikov.«

Lenin je, podobno zavračajoč blanquizem leta 1917 dejal: »Kadar večina ljudi, ker še ne razume, zavrne, da bi prevzela oblast v svoje roke, manjšina, seveda revolucionarna in sposobna, ne more vsiliti svoje življenje večini ljudi.« V resnici pa je bila celotna dejavnost Lenina in boljševikov od aprila do oktobra 1917 podvržena temu, da bi os-vojili večinsko podporo ne samo »sprednjih vrst revolucionarnih razredov«, temveč »v deželi na-sploh«.

Bodisi da je mirna ali nasilna (in ne glede na in-stitucionalne oblike), je socialistična revolucija tem-eljno demokratična takrat, ko si za cilj zada os-vojitev večine (tako »politične« kot »artmetične«), to pa ob sodelovanju množic v boju za vzpostavi-tev družbe, v kateri bi bila politična in ekonoms-ka oblast v rokah delovnih ljudi.

RAZŠIRJENA DEMOKRATIČNA KONTROLA

Glede na objektivne razmere je stara imperia-listična dežela, kot je Britanija, že dolgo zrela za socialistično revolucijo. Kar se tiče subjektivnih razmer, pa je še daleč od tega. Kapitalistične in reformistične ideje so se globoko zakoreninile v večino prebivalstva. Britanski komunisti spozna-vajo, da se vladajoči razred v deželi, medtem ko s kapitalistično ureditvijo dela nasilje in zadržuje svojo vladavino, »primarno opira na dejstvo, kako so milijoni ljudi prepričani, da je kapitalistični sis-tem naravna pot za organiziranje družbe, da je resnično demokratičen in da ne obstaja realnejša in boljša alternativa.«

Naša strategija socialistične revolucije se za-čenja pri razumevanju tega položaja in izhaja iz ocene, da bo pot naprej dolga in zamotana. Načr-tuje preseganje kapitalističnih idej v toku politič-nega, ekonomskega, ideološkega in kulturnega boja, v katerem so sklenjena zaveznitva okrog delavskega razreda, vključno s srednjimi sloji, no-vimi družbenimi silami in gibanji. Demokratična kontrola bi se vse bolj širila in delovni ljudje bi pri-dobili zaupanje v lastne sposobnosti za vodenje družbe. Ko bi bili ljudje pritegnjeni takšnim bojem, bi komunistična partija in druge socialistične sile skušale izvajati hegemonistično vlogo, izpodbija-joč kapitalistično ideologijo in kulturo ter etične vrednote. Nadaljevale bi z dvigovanjem politične zavesti na vsakem prizorišču in pojasnjevale, za-kaj socializem lahko zamenja kapitalizem.

Socialistično revolucijo v Britaniji vidimo ne kot enodejanko, temveč kot proces boja, v katerem bi izvolitev novega tipa Laburistične vlade v rokah levih politikov predstavljala pomembno stopnjo. (Laburistična stranka je v Britaniji množična stran-ka, utemeljena na delavskem razredu, medtem ko je Komunistična partija le majhna stranka.) Takšna levičarska delavska vlada bi začela izvajati po-membno demokratično preobrazbo britanske družbe, vključno z demokratizacijo sestave in strukture dežave, katere odločilen sestavni del so tudi oborožene sile in policija. Znotraj in zunaj par-lamenta bi jo podpirala in spodbujala obsežna de-mokratična zveza, v kateri bi bil delavski razred vodilna sila. V toku ostrih razrednih bojev, ki bi to odprli in v katerih bi okrepljena Komunistična par-tija imela zelo pomembno vlogo, bi se delavsko gibanje pomaknilo v levo. To bi odsevalo v sestavi in programu naslednjih vlad levice, v katerih bi po-skušali zgraditi osnovo za to, da bi bila Komunis-tična partija vse bolj angažirana v gibanju Laburis-tične stranke proti levi. Politične in ekonomske centre oblasti bi uspešno prevzeli delovni ljudje. Zadnje stopnjo tega procesa pa bi predstavljal re-volucionarni prehod v socializem.

Ta perspektiva v celoti utemeljuje demokratični proces tako, da bi se dialektično povezal in konč-no spojil s socialistično revolucijo. »Razviti de-mokracijo do skrajnosti«, je zapisal Lenin v **Drža-vi in revoluciji**, »najti oblike za ta razvoj, jih preve-riti v praksah itd... vse to je ena od sestavnih na-log boja za socialistično revolucijo. Če jih vzame-mo ločeno, socializem ne bo prinesel nikakršne demokracije. Toda v dejanskem življenju demok-racija nikoli ne bo 'vzeta ločeno', 'vzeta bo skupaj' z drugimi rečmi, uveljavila bo svoj vpliv na eko-nomsko življenje in spodbujala preoblikovanje le-tega in ekonomski razvoj bo vplival na njen obrat itd. To je dialektika žive zgodovine.«

V tem procesu vidimo parlament ne kot orga-nizacijo buržoazne državne oblasti, ki ga je treba pomesti proč, kot zahtevajo trockisti, ampak kmot produkt zgodovinskih bitk za demokracijo produkt, ki ga je mogoče spremeniti v glavno orodje socialističnega spreminjanja. Lokalna vladna telesa bi bila demokratizirana in ob njih bi v skupnostih rasle temeljne organizacije, v indust-riji pa bi imele med procesom odločanja vse po-membnejšo vlogo.

SOCIALISTIČNI PLURALIZEM

Ena od največjih ovir pri naraščanju članstva Komunistične partije in podpore volilcev v naši deželi, ki se nam zdi bistven del predstavljenih perspektiv, je razširjeno prepričanje, da so naši dolgoročni cilji nedemokratični. Na široko se ver-jame, da bi socialistična družba, za katero deluje-mo, sprožila zmanjševanje varovalnih pravic in svoboščin in koncentracijo politične oblasti v ro-kah vladajoče skupine, ki ne bi bila podvržena učinkoviti demokratični kontroli. Vprašanje, ki ga delavci pogosto zastavljajo komunistom, se glasi: »Če izvolimo takšno vlado, kot jo vi želite, ali se jo bomo lahko znebili in postavili drugo, če se tako odločimo?«

V novem programu **The British Road to So-cialism** poskušamo dati nedvoumne odgovore na te ugovore in vprašanja. Kot pogosto izjavljajo naši nasprotniki, ti odgovori ne predstavljajo tak-tičnega podviga z namenom, da bi preslepili nep-revidni. Nitri ni, kot nam včasih sugerirajo naši pri-jatelji, svobodna privolitve v prevladujočo bur-žoazno ali socialdemokratsko ideologijo nena-čelna. Nasprotno, pomeni globoko načelno pozici-jo, skovano na naših kongresih, ki so izhajali iz temeljnih demokratičnih koncepcij Marxa, Engel-sa, Lenina in Gramscija, iz analize razmer in tradicij naše dežele ter izkušenj socialističnih držav.

Naš program potrjuje naše poglede, »da bo boj za doseganje in izgradnjo socializma potekal v razmerah političnega pluralizma. To pomeni, da bodo vsem demokratičnim strankam, vključno s tistim, ki nasprotujejo socializmu, zagotovljene politične pravice in pravica do zakonitega tekmo-vanja za oblast na volitvah. Izražanje rasističnih pogledov bi bilo seveda prepovedano z zakonom. Uradno stališče delavskega gibanja, vključno s komunistično partijo, je spoštovati sklep volilcev, in vlada levice bi odstopila, če bi izgubila na volit-vah.«

Enačiti socialistični pluralizem, ki mu Komunis-tična partija v mnogih razvitih kapitalističnih deže-lah, kot je naša, zaupa, z buržoaznim pluralizmom, pomeni pomešati institucionalne oblike z razred-no vsebino. Buržoazni pluralizem je past in preva-ra. Ko teoretiki buržoaznega pluralizma govorijo, da je oblast v njihovi deželi razpršena med različ-ne bloke interesov, skrivajo vsebino nedemokra-tične oblastne koncentracije v tistih družbah, v ka-

terih državi in ekonomiji vlada monopolni kapitalizem. Osnova za socialistični pluralizem, kot ga mi načrtujemo, je prelom te monopolne oblasti in nadomestitev le-te z oblastjo delavskega razreda in njegovih zaveznikov, kar v bistvu ustreza tradicionalnemu marksističnemu konceptu diktature proletariata. Velika poslovna prevlada tiska bi bila končana, prav tako pa tudi privilegirani položaj konservativne stranke, ki od monopolov ne bi več prejela krepke finančne podpore, kot jo dobiva danes. V takšni situaciji bi državo in ekonomijo nadzorovali ljudje, katerih večina mnenja bi se izkristalizirala v toku javnih razprav, k čemur bi prispeval tudi pluralizem strank, organizacij, interesov in pogledov.

Mi načrtujemo socializem, ki zagotavlja občutno širšo demokracijo, kot so jo ljudje spoznali v kapitalizmu, z razširitvijo popolnega demokratičnega nadzora, z razlastitvijo monopolov in vzpostavljanjem socialistične lastnine in planiranja teh z utrditvijo državljskih svoboščin in demokratičnih pravic, ki so se utrdile skozi stoletja bojev. To bi omogočilo svobodo ne le drugim socialističnim organizacijam, katerih sodelovanje bi potekalo na enakopravni osnovi, temveč tudi sovražnim strankam, ki bi bile pripravljene delovati v okviru zakona. Kako lahko našim ljudem opravičimo zanikanje pravic takšnim strankam v socialistični demokraciji, pravic, ki jih kapitalizmu sovražne stranke uživajo v buržoazni demokraciji? Izgledalo bi, kot da nimamo zaupanja bodisi v ljudi, bodisi v zmožnost socializma, da bi obdržal podporo ljudi, potem ko bi ga začeli izkušati iz prve roke! Nasprotno, mi verjamemo, da so takšne stranke in ideje, ki jih le-te izražajo, bolj učinkovito premagane v odprtem spopadu, kot pa s potiskanjem v podtalnost.

Kot demokrati verjamemo v večinsko pravilo; kako lahko zavrnemo spoštovanje do sklepov volilcev tudi v neugodnem primeru za levico ali socialistično vladno, ki bi bila poražena na volitvah? Ljudje v deželi, kot je naša, dajejo velik pomen svojim težko pridobljenim pravicam, da z večino izbirajo stranke, ki jim bodo vladale. Bili bi hudo ogorčeni in upirali bi se zahtevi vsake vlade ali stranke, ki bi dala veto na njihovo izbiro, če bi sodili, da je v nevarnosti, prepoznavanje njihovih lastnih najboljših interesov. Socialistična vlada bi s prizadevanjem za takšen veto sovražnikom socializma izročila zastavo demokracije, okrog katere bi zbirali nesoglasje ljudi, da bi s tem podprli svoje reakcionarne ugovore.

Položaj bi bil seveda popolnoma drugačen, če bi realne sile poskušale uporabiti oblast za kljubovanje svobodno izraženemu sklepu ljudi, s tem da bi se zatekle k sabotaži ali uporabile oboroženo silo proti vladi leve, kot to z neposredno vojaško in politično podporo Reagana in imperializma ZDA poskušajo storiti v Nikaragvi in kot se jim je to tragično posrečilo storiti v Čilu 1973. leta. V takšnem položaju se ne bi obotavljali uporabiti nasilja, da bi zatrli takšne nezakonite in protidemokratske akcije; spravili bi se nad vse politične stranke, ki bi se vpletle. Tako bi bilo zastavo demokracije videti na strani socializma in leve.

Vendar smo prepričani, da bo obseg podpore, ki bi jo morali zgraditi in utrditi na vsaki etapi razvoja v smeri socializma, vključno s tisto v oboroženih službah, hkrati z ugodnim mednarodnim razmerjem sil, vključno z razmerjem sil v Zahodni Evropi, do tedaj omogočil socialistično revolucijo v naši deželi brez državljanske vojne ali vojaške intervencije.

V takšnih okoliščinah bi bilo mogoče izvesti socialistično revolucijo in začeti z izgradnjo socialistične družbe v razmerah maksimalne socialistične svobode tudi za naše nasprotnike. Daleč od tega, da bi zmanjševali vlogo komunističnega vodstva v tem procesu: takšen socialistični pluralizem bi jo naredil pomembnejšo, ker bi jo vodstvo moralo izvajati iz dneva v dan, zlasti v bitkah z nasprotnimi idejami, ki bi spremljale kontinuirano javno izražanje, pa tudi na radiju in televiziji. Takšno vodstvo bi bilo lahko učinkovito samo kolikor bi komunisti zadržali in razširili podporo ljudstva. Ta podpora pa ne bi mogla biti ustanovljena enkrat in za vedno z »dokončnim izborom« ljudi (če uporabim Stalinov izraz), saj bi izključila možnost izbora ljudi med strankami. Koncept takšne »dokončne izbire« je povsem v nasprotju z Leninovo koncepcijo socialistične demokracije, ki določa popolno in stalno sodelovanje ljudi pri upravljanju njihove dežele – tako pri neposrednem kot pri posrednem nadzoru nad tistimi, ki so jih izvolili prek predstavniških institucij. Tako je januarja 1918 dokazoval superiornost sovjetskega sistema s tem, da v primeru, »če so delovni ljudje nezadovoljni z njihovo stranko, lahko izvolijo druge delegate, iz-

ročijo oblast stranki in spremenijo vladno brez kakršnekoli revolucije.«¹

Državljska vojna in intervencija, ki so jo mladi Sovjetski državi vsilili njeni nasprotniki, ter pogoji, ki so vladali kot posledica obeh, niso omogočale kontinuitete političnega pluralizma, ravno tako tudi ne zakonite opozicijske stranke in njihova glasila, kar je bilo načeloma za zgodnje obdobje sovjetske oblasti. Toda v veliko bolj ugodnih pogojih, v katerih smo predvideli razvoj socializma v večini zahodnih dežel, ki jim jih bodo žrtve Sovjetskih ljudi in pozneje drugih socialističnih in antiimperialističnih sil pomagale izpeljati, smo prepričani, da bo takšen pluralizem možen in da bo zagotovil boljše okoliščine za zdrav razvoj socialistične demokracije.

SOCIALISTIČNA DRŽAVA

Ne glede na to, ali zgodovinske okoliščine dovoljujejo takšne oblike strankarskega pluralizma v sleherni dani socialistični državi, so pluralistične strukture, ene ali druge vrste, po mojem bistvena značilnost socialistične demokracije. Lenin je to jasno spoznal v sporu o sindikatih v bojševiški partiji v letih 1920-21. Zaradi tega je emfatično zavrnil Trockijev »administrativni pristop«, ki je pozival k vgraditvi sindikatov v državni aparat na plitki sladkobesedni osnovi, češ da oba predstavljata delavce in da ni logično pričakovati, da bi sindikati branili delavce pred njihovo lastno državo. Lenin je govoril o »delavski državi z birokratskimi distorzijami« in dokazoval, da delavske organizacije morajo »zaščititi delavce pred njihovo državo«. ² Sindikatom se ni treba več spoprijemati z razrednim ekonomskim bojem, temveč »z ne-razrednim ekonomskim bojem«, kar pomeni, spopadati se z birokratskimi distorzijami sovjetskega aparata, varujoč materialne in duhovne interese delovnih ljudi z načini in sredstvi, ki so nedostopni temu aparatu itd. ³

Argumenti, ki jih je povedal Lenin o položaju

sindikato v socialistični državi, potrjujejo dejstva, da obstajajo različni interesi in pogledi, ki morajo biti zadovoljeni in ki morajo dobiti institucionalni izraz. Dejansko niso relevantni samo za sindikate, temveč, po analogiji, za najširšo vrsto drugih organizacij, tako nacionalnih kot lokalnih, ki neodvisno izražajo interese in poglede različnih delov prebivalstva. Če obstaja neustrezen predpis za takšne organizacije in če hkrati ni »sistematično določena razmejitev« med stranko in državo, ⁴ obstaja nevarnost resne koncentracije oblasti na vrhu. Če razpoložljive poti niso v vsakem trenutku sposobne za svobodno izražanje kritike in tudi nasprotovanja vladni politiki, narašča nezadovoljstvo in frustracije potisnjenih. V ekstremnih primerih to lahko vodi v izbruh, ki preseneti državo in partijsko vodstvo in šele nato pripelje do izboljšave, ki bi bile lahko storjene veliko prej in dosti manj boleče.

V tem oziru je zelo pomemben obseg tiska, ki svobodno kritizira, prinaša alternativna stališča in razkrinkava zlorabe ne glede na to, kje se dogajajo. Obstoj neodvisnih organov tiska, ki so v rokah javnih organizacij in jih ne upravlja ali nadzoruje noben center, določuje primeren način zainteresiranja javnega mnenja z dnevnimi tokovi in za zagotavljanje popolnega obveščanja ter mobilizacijskih akcij proti spretnim administracijam, birokraciji in zakonitim krivicam.

Ob najpopolnejšem možnem razvoju neposredne demokracije in samoupravljanja (o katerem se moramo veliko naučiti od Jugoslavije) socializem zahteva predstavniške institucije, ki so dejansko forumi za javno pretresanje državne in ekonomske politike, in institucije nove zakonodaje. Pomanjkanje nasprotovanj v takšnih razpravah bi ustvarilo vtis, da so vse velike rešitve že odločene vnaprej v manjših telesih za hrbotom običaj-

nih ljudi, katerih pogledi ne igrajo vloge v sprejemanju odločitev in dajejo (zgolj formalno) pritrditev zakonodajnim telesom. To pa lahko samo ponovno okrepi tendence v smeri politične apatije in privatizacije, s katerimi je treba obračunati po prvem obdobju revolucionarnega navdušenja.

Graditev socializma povzroča veliko povečanje države po obsegu in po namenu kot posledica prehoda produkcijskih sredstev v družbeno lastnino (državna lastnina bo v prvem obdobju centralna, 'toda ne njena edina oblika'. Zato je še posebej pomembno dialektično presoditi dvojni značaj socialistične države ter protislovje njenih demokratičnih in nedemokratičnih potez. Ko je Lenin presojal potrebo po državi v graditvi socializma, je v **Državi in revoluciji** zapisal, da je »napačno razumeti socialistično kritiko kot kritiko vsake države nasploh«.⁵

Z odobravanjem je navedel Engelsov napad na vsa »vraževerna čaščenja države«, ki »je v najboljšem primeru zlo, katerega je podedoval proletarijat po svoji zmagoviti borbi za razredno prevlado... dokler se generacija, vzgojena v novih, svobodnih družbenih razmerah, ni sposobna znebiti celotne državne ropotije.«⁶ Močne izravnavajoče sile so potrebne zato, da zadržujejo birokratske in odtujevalne poteze, ki jih izkazuje tudi socialistična država. Zato socialistična demokracija zahteva stalno negovanje demokratizacije državnega aparata in obstoj pluralizma močnih demokratičnih organizacij in časopisov, neodvisnih od aparata, ob kar najširšem sodelovanju ljudi v samoupravljanju in odločanju.

Pritiski v smeri birokratizacije so gotovo poudarjeni v razmerah zaostalosti, kakršne so bile tiste, v katerih so bile mnoge, čeprav ne vse obstoječe socialistične dežele prisiljene, da so začele graditi socializem. Toda kritična ocena njihovih izkušenj, tako negativnih kot pozitivnih, je tudi pomembna za nas. Sicer bi prezrli našo nevarnost birokratskih in tehnokratskih tendenc v državi, vladajočih strankah in družbenih organizacijah, ki jih bo treba premagati, ko se bo gradil socializem v razvitih industrijskih deželah, kot je Britanija. Prepričani smo, da lahko začnemo postavljati osnovo za preseganje le-teh že v kapitalizmu, to pa z bojem za povečano kontrolo delovnih ljudi obeh spolov nad vsakim aspektom političnega, ekonomskega in družbenega življenja; ta tako tvori bistveni del naše strategije socialistične revolucije.

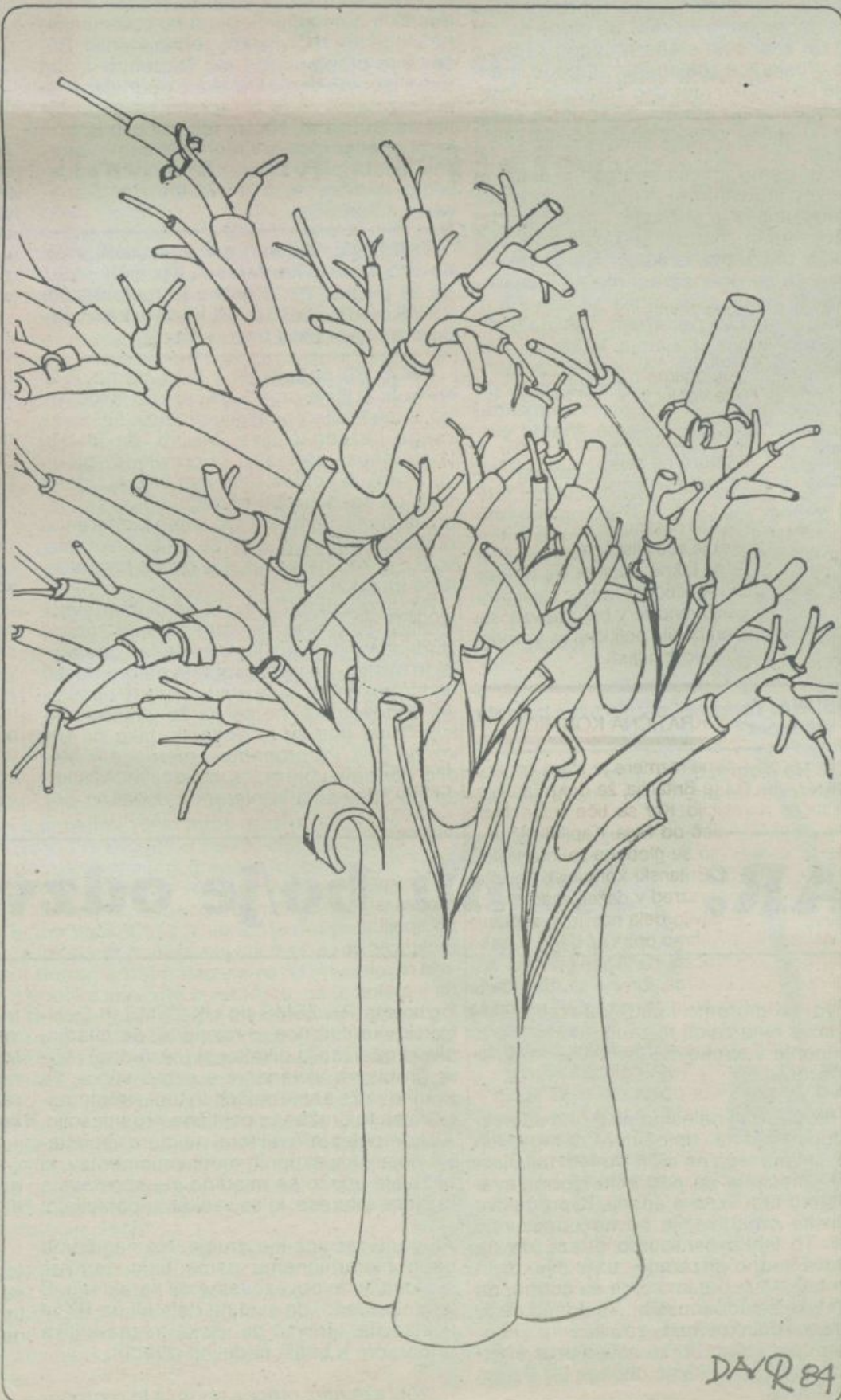

Monty Johnston je eden vidnejših publicistov Britanske Komunistične partije. Objavlja teoretske in politične tekste o problemih socializma v Vzhodni Evropi in na zahodu, reportaže o zanimivih dogodkih v socialističnem bloku (npr. vdor Sovjetskih vojaških enot v ČSSR, ko je bil ravno v Pragi, Poljski dogodki). Že več let se udeležuje zbora marksistov v Cavtatu. Tekst, ki ga tu objavljamo, je njegovo predavanje na tretjem mednarodnem kolokviju na temo Subjektivne sile socializma na politični šoli CK ZKJ Josip Broz Tito v Kumrovcu oktobra 1985.

Prevodi I.L.

References

- ¹ »The Peril of Eurocommunism«, *Time* (New York) 20 June 1977, p.10.
- ² K. Marx/F. Engels, *Collected Works* (Moscow/London, 1976), Volume 6, p.495.
- ³ K. Marx/F. Engels, *Selected Works* (Moscow/London, 1950), Volume 1, p.30.
- ⁴ K. Marx/F. Engels, *Werke* (Berlin, 1962), Volume 18, p.529.
- ⁵ V.I.Lenin, *Collected Works* (Moscow/London, 1969), Volume 41, p.433.
- ⁶ V.I.Lenin, »Can the Bolsheviks retain State Power?«, *Selected Works* (Moscow/London, no date), Volume 6, p.293.
- ⁷ *The British Road to Socialism* (London, 1978), p.9.
- ⁸ V.I.Lenin, *Collected Works* (Moscow/London, 1964), Volume 25, p. 452-3. Emphasis in original.
- ⁹ *The British Road to Socialism*, pop.47-48.
- ¹⁰ In his interview with the First American Labour Delegation, 9 September 1927.
- ¹¹ V.I.Lenin, *Collected Works* (Moscow/London, 1964), Volume 26, p.498.
- ¹² V.I.Lenin, *Collected Works* (Moscow/London, 1965), Volume 32, p.48.
- ¹³ *Ibid.*, p.25.
- ¹⁴ *Ibid.*, p.100. Emphasis in original.
- ¹⁵ Xl. S'ezd R.K.P. (b), *Stenograficheskiy otchet* (Moscow, 1961), p.525.
- ¹⁶ Lenin, *Collected Works*, Volume 25, p.398. Improved translation from Lenin, *Gosudarstvo i Revoliutsia* (Moscow, 1969), p.29.
- ¹⁷ Lenin, *Collected Works*, Volume 25, p.453.

INTERVIEW

VIKA POTOČNIK

TRIBUNA: Kakšna so razmerja Sveta za vzgojo in izobraževanje do strokovnih služb in Skupščine izobraževalne skupnosti SRS, kakšni so kanali prenašanja stališč, mnenj in sklepov in kakšna je dejanska realizacija le-teh v vašem mandatsnem obdobju? Bi lahko navedli temeljne specifičnosti?

VIKA: Če sprva pogledamo na udeležbo mladih pri delegatskih funkcijah v omenjenih institucijah, ugotovimo, da je veliko mest nezasedenih. Mi mladih ljudi tam nimamo. Vzrok za to lahko iščemo v pomanjkljivosti v sami mladinski organizaciji, ko pri prenosu oz. menjavi kadrov nismo uspešni zapolniti teh mest. Večinoma smo probleme mladih obravnavali v srednjem usmerjenem izobraževanju, na drugi strani pa smo se soočili z razreševanjem socialno-ekonomskega položaja mladih v srednjih šolah in na univerzah. Prek dolgih in zapletenih kolesij smo skušali doseči spremenjane določenih normativov in dosegli, da Skupščina I. skupnosti pokriva osebne dohodke delavcev v študentskih in dijaških domovih in da so se istočasno premaknile stvari okoli amortizacije in investicijskih vlaganj, ob tem pa so bile izpeljane zadnje faze izgradnje študentskih in dijaških domov. Manj uspešni smo bili v strokovnih svetih, ki v bistvu spreminjajo oz. sprejemajo programe za izobraževanje. Tam se je naš glas skrčil predvsem na pismo komunikacije in na žalost ugotavljamo, da so se naše pripombe malo upoštevale. Postavljeni so bili pogoji za spremembe sinteze evaluacije o srednjem UI, ki je bila objavljena že za december 1985. I., a je do zdaj še ni. Na zadnji seji je RK postavila zahtevo, da naj bi bila evalvacija izdelana še letos, na njeni osnovi in osnovi številnih pripomb mladih pa naj bi bile že z novim šolskim letom v srednješolske programe vplejene nujne spremembe (in ne šele z letom 1987/88, kot hočejo nekateri – in to predvsem spremembe, ki se tičejo perečih problemov, kot so: skupni izobraževalni programi, tuj jezik, zasičenost programov, pnavljanje snovi itd.

TRIBUNA: In kako je z VIP-i na Univerzi?

VIKA: Najprej bi se do reforme opredelila na splošno. Prvič: reforma je bila postavljena na stare temelje (za stvari, ki so postavljene na stare temelje, lahko že vnaprej predvidevamo rezultate). Drugič: finančna sredstva, namenjena za izpeljavo reforme, so bila močno okrnjena. Glede na to, da so uspehi reforme odvisni tudi od razpoložljivih materialnih sredstev, lahko tudi po tem presojamo, kakšni bodo.

Torej lahko rečemo, da pri izpeljavi reforme ni bila upoštevana ena od osnovnih postavk, to je ekonomski kriterij, razen tega pa je bilo marsikaj že z idejnega stališča nerazčiščeno. Za primer pogledajmo, kaj pomeni izobraževanje za delo in kaj za nadaljnji

študij. Celotna reforma se je prevesila v izobraževanje kadra za ta trenutek, za včeraj in danes, ne pa za jutri. S tem smo prišli v fazo, ko osebni dohodek učiteljev ne pomeni družbeno vrednotenega dela, ampak podcenjeno delo (in tudi kader, ki nastaja v izobraževalnem procesu, je rezultat tega nagrajevanja).

Normativi za plačevanje srednjega in visokega šolstva povzročajo relativno veliko razdrobljenost, posledice tega pa nosijo predvsem študentje in učenci. Pri celotni reformi dajemo vse premalo poudarka na notranjo reformo, to je na spremembo učenca oziroma študenta v kreativnega, kritičnega oblikovalca lastne misli. Če pogledamo vpisno politiko, vidimo, da poteka po principu razpoložljivih sedežev, ne pa znanja učencev oz. študentov.

Dokler bo ta družba vrednotila izobraževanje po kriteriju številne glav, ne pa tudi glede na produkt, kvaliteto in vlogo pri razvoju, ki jo izobraževanje igra, toliko časa bo tudi financiranje takšno, kot je. Osebnostem sem glede izdelave kriterijev na kvalitetne kazalce v bližnji prihodnosti skeptična, saj bi to pomenilo radikalno poseganje v sam proces izobraževanja, za kar pa ni prevelike pripravljenosti.

Naslednji problem, ki bi ga v povezavi s tem omenila, je pomanjkanje pripravljenosti družbe, da bi sfera znanosti in izobraževanja dejansko omogočila deklarirano družbeno finančno podporo. Sredstva, ki jih danes namenjamo tej sferi, so glede na zahteve po finančnih sredstvih zgolj kaplja v morje. Posledice zdajšnjega slabega financiranja so se tako globoko zarezale v izobraževanje, da bo potrebno kar nekaj časa, da se bo ta ekonomska situacija vsaj malo ublažila.

Dokler bomo investirali zgolj v delovno intenzivno industrijo, ki je največji porabnik NK delovne sile in energije, toliko časa izobraževanje in znanost ne bosta pridobila osrednje družbene funkcije. Ne glede na reformo ali pa prav zaradi nje se zdajšnja generacija, ki se usposablja za leto 2000, prilagaja trenutnim potrebam. Takšna izobrazbena struktura in znanje, ki sta pri nas prisotna, predstavljata zavoro za kakršenkoli napredek, razvoj. Poleg tega pa je pri nas znanje, pridobljeno z delom, marsikdaj večji promocijski faktor kot pa znanje, pridobljeno z izobraževanjem.

V Sloveniji je stopnja nezaposlenosti okoli 2 %. Tako kot nekateri sociologi tudi sama menim, da je lahko takšna majhna nezaposlenost zavora za ustvarjanje kritičnosti in konkurenčnosti. Če konkurence ni (predvsem za višji in visok kader), če nimaš določenega procenta kadra na »zalogi« (kajti s tem lahko ustvariš konkurenco), je lahko to v določenem momentu tudi zavora za hitrejši razvoj.

TRIBUNA: Torej naj bi izobrazba postala tržna vrednost?

VIKA: Ne izobrazba, znanje. V drugih republikah (prim. Makedonijo) smo lahko za-

sledili kampanjsko, politično zaposlovanje. Pri tem prihaja do tehnoloških viškov, kajti vlaganje v razvoj terciarnega in kvartarnega sektorja ne poteka istočasno. To pušča povsem ob strani. Mi zaposlujeemo v obstoječe, to pa zahteva NK in manj kvalificirano delovno silo, ki je neizobražena, neinformirana. Prav slednje dejstvo pa je pogoj za manipulacije.

TRIBUNA: Lanskoletni bojkot plačevanja stanarin študentov v ŠD je sprožil določene probleme, ki se še vedno parcialno rešujejo, na ta način pa se rešuje le del študentskih problemov. Kakšna so po vašem mnenju nadaljnja pota sistemske rešitve problema socialno-ekonomskega položaja in kako se bo ZSMS vedla v prihodnosti na tem področju?

VIKA: Bojkot je bil izraz dolgoletnega tlačenja problemov. Prvič je bilo tu vseskozi odprto vprašanje statusa in financiranja študentskih domov, drugič pa je v štirih letih štipendija realno padla za več kot 20 %. Edina pot za razreševanje ekonomskih problemov, ki se mi zdi v tem trenutku realna, je štipendijska politika. Osebnostem sem sicer proti subvencijam, vendar dokler ne bomo imeli ustreznega števila štipendistov, bo ta korektiv nujen. Opozoriti pa moram na problem, ki se pojavlja pri razreševanju študentske problematike, namreč, oslanjamo se predvsem na populacijo, ki živi v študentskih domovih, medtem ko pozabljamo na študente, ki živijo kot podnajemniki. Reševanje problematike teh študentov vidim tudi v izpolnjevanju Odloka o podnajemniških razmerjih, ki je bil sprejet za področje mesta Ljubljana. Razen tega bi bilo dobro, če bi izpeljali idejo o »informalnicah«, »birojih«, kjer bi lahko študent ob ponudbi oddajalcev iskal cenejše in kvalitetnejše stanovanje zunaj ŠD.

TRIBUNA: Bili smo priča propadli volilno-programski konferenci. Kje vidiš razloge za propad (oz. kakšna je realacija RK ZSMS do UK ZSMS in DK v SC) in kako gledate na spor med bazo v bazi?

VIKA: Po dogajanjih v štud. domovih in kritikah, ki jih je dajala DK, je bilo jasno, da bo sama konferenca najverjetneje seštevek vsega nezadovoljstva. Mislim, da je bila konferenca premalo pripravljena glede vprašanj, ki so bila celo leto odprta, razen tega pa kasnimo pri razreševanju vseh izpostavljenih vprašanj. Do same konference bi morali pripraviti analizo, ki bi pokazala, koliko je kdo naredil, kaj je ostalo nerealizirano in zakaj.

Razmerje med DK in UK ne bi imenovala konflikt. Tu gre za različna gibanja znotraj študentske populacije, ki so vedno obstajala, in mislim, da se ta problem da premostiti na strpen način, ki bi enakovredno upošteval sogovornika, ne pa ga že vnaprej diskvalificiral (kar se je dogajalo tako pri DK kot pri UK). Po propadu konference je sledilo obdobje premora, streznitve. Mislim, da bo naslednja konferenca uspešno pri-

pravljena in da bodo vsebinska vprašanja prevladala nad parcialnimi interesi.

TRIBUNA: Bi se ti strinjala s trditvijo, da je aktivnost, ki je bila v začetku »zelena«, pravična in da je prerasla v pojem, s katerim smo okarakterizirali propad programsko-volilne konference, to je v »strankarski boj«?

VIKA: Raje bi namesto pojma stranke uporabila besedo gibanja, med katerimi je prišlo do nasprotovanja zaradi različnih poti, ki so jih pri razreševanju problemov zagovarjali. Izhajajoč iz vsebine vidimo, da je DK imela nekatere upravičene kritike na delo UK, po drugi strani pa je v času, ko so se stvari začele premikati, delovanje DK vse preveč imelo poudarek na nerealnem obtoževanju UK-ja, ta pa ni bila sposobna priznati lastnih napak, ki so bile objektivno in subjektivno pogojene. Na konferenci so ta vprašanja in obtoževanja zgubila vsebinsko osnovo, ki so jo imela, in je potem zgledalo, kot da gre za strankarski boj enih, ki hočejo vse razrušiti, in drugih, ki so maksimalni ustvarjalci in jih prvi totalno onemogočajo pri njihovem delu.

TRIBUNA: Ali misliš, da obstaja možnost, da se na drugi konferenci izognemo temu, kar se je zgodilo na prvi?

VIKA: Računam na zdravo pamet. Upam, da postopno prihajamo do spoznanja, da še ena neuspela konferenca pomeni dejansko klofuto ne samo UK, ampak tudi študentski populaciji in mladini kot taki.

TRIBUNA: Pred nami je kongres ZSMS. Ali vidiš možnost, da se konflikt, ki je nastal med študenti ljubljanske Univerze, podaljša do kongresa? V analizi osnutka gradiv za kongres nista besedi študent in Univerza namreč niti enkrat omenjeni. Ob vsej predhodni debati nas zanima, če se bo problem izobraževanja in znanosti ekspliral na kongresu v intenzivnejši obliki.

VIKA: Letošnji kongresni dokumenti so osredotočeni na nekaj ključnih vprašanj (družbeno-ekonomski odnosi, razvoj itd.), medtem ko je kongresni odbor sprejel vodilo, da naj platforma ne bi zajemala problemov, o katerih je bilo že veliko napisanega ob 11. kongresu ali pa so bili tema številnih problemskih konferenc. Stališče do izobraževanja je v kongresnih gradivih opredeljeno splošno in izraža zgolj zahtevo po drugačnem vrednotenju in nujnih spremembah v tej sferi. Drugače pa je podrobna, konkretna izdelava stališč do izobraževanja vsebovana v ključnih usmeritvah. Poseben poudarek je dan na socialno-ekonomsko problematiko, medtem ko je treba šele vnesti večji poudarek na vlogo Univerze in znanosti v družbi – vlogo Univerze kot samostojnega subjekta – tako pri oblikovanju programskih zasnov in ciljev kot tudi pri večjem vplivu na družbeno gibanja.

GIDO PETRETIČ
MARKO POVŠE

KOMENTAR: komu bo/je odzvonilo?

Dejstvo je, da evalvacija usmerjenega izobraževanja ni izdelana. Zakaj ni izdelana? Iz zgodovine nam izkušnje kažejo na to, da se vse mračne, da ne rečemo negativne oziroma neuspešne ukrepe skuša pri enostranski analizi zadeve obiti. Tako je tudi z evalvacijo. Rezultati usmerjenega izobraževanja so nepričakovani, dejansko nesprijemljivi, saj smo pričali popolni zanemaritvi raziskovanja, iniciativnosti, kopičenju izobraževalnega programa, enostranskosti, ki s specializacijo nima nikakršne zveze, etc. Nezadovoljstvo je med dijaki, pričakovati pa ga je tudi med študenti, kolikor tega že ni bilo. Če poskusimo oceniti delo pri reformi izobraževanja, potem se nikakor ne moremo izogniti določenim nezaupnicam pri kandidiranju za najvišje funkcije v skupščini SRS. Ko t.i. »vsestransko razvita osebnost« izraža svoje nezado-

voljstvo, se moramo nujno vprašati, zakaj evalvacije ni in zakaj nezaupnice so. Je to nezaupanje v strokovne institucije in določene ljudi?

Po drugi strani naletimo na izpad udeležbe študentov na določenih delegatskih mestih. Mimo tega ne moremo! Pri ustaljeni praksi odločanja na področju izobraževanja vidimo tudi vzroke apatije. Opredelitve mladinske organizacije se ne upoštevajo vedno. To lahko osmislimo s tem, da ne upoštevamo vedno prizadetih, to je dijakov in študentov. Ali je potem sploh še čudno, da delegatske zastopanosti ni. Vsakršno na to navezano »učinkovitost« zavračamo s konkretnimi pobudami, ki so ostale brez efekta: evalvacija, skrajšanje obsega ur, sistem štipendiranja.

Iz nejasnega odgovora pri vprašanju o

razmerjih RK ZSMS do UK ZSMS in Delegatske konference je razvidno, da mladinska organizacija nikakor ni (še vedno) rešila problema ukvarjanja s samo seboj. Ta manko je že kar kroničen in tudi simptomatičen za to družbeno politično organizacijo. Ali kompetentni svet torej ne more vzpostaviti dejanskih skupnih meril in usmeritev, ki bi zajela učečo se mladino in uspoštevala različne interese, ki se vsekakor pojavljajo.

Ali pa je resnica kje drugje. Ne nagibamo se h hierarhičnemu usmerjanju, temveč svetovanju in povezovalnemu karakterju. S tem ni rečeno, da svet ne dela ali da RK ni učinkovita, temveč da vsaka trezna kritika pripomore k boljši nadaljnji izvedbi.

Izobraževalni proces ohranja in reproducira obstoječa družbena razmerja. Kot tak

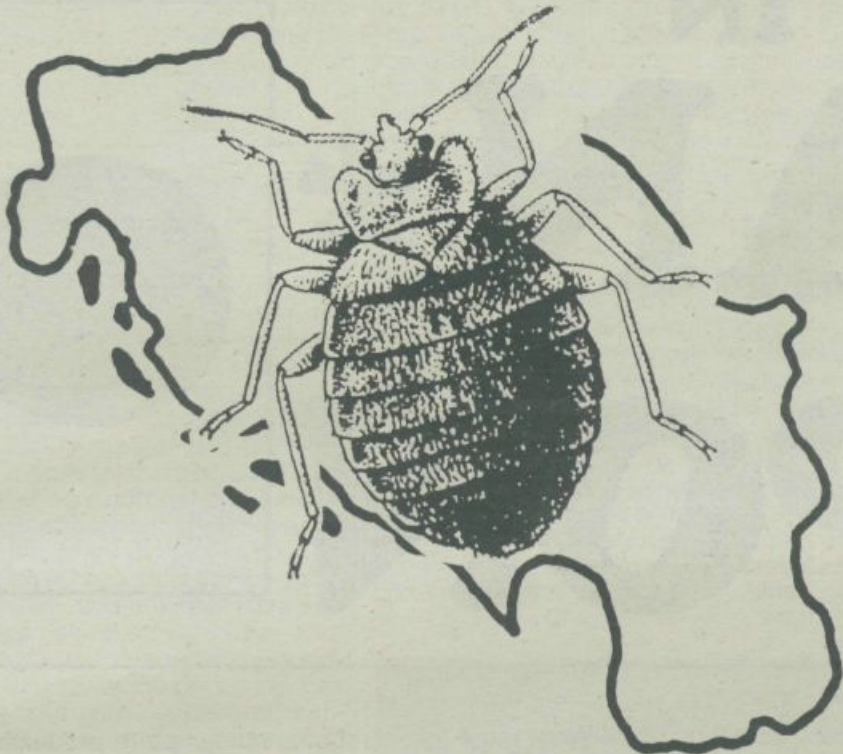
je usmerjen bolj k discipliniranju in oblikovanju delovne sile za **trenutne potrebe** proizvodnega procesa in birokratske vladavine, kot pa temeljni marksistični zahtevi po razvijanju družbenopolitične zavesti mladih ljudi.

Obstoječe izobraževanje onemogoča uveljavitev intelektualnega potenciala mladih ljudi.

Stihijsko in politično koncipirana reforma vzgojnoizobraževalnega procesa je samo še ena od možnih poti v »vsestransko (ne)razvito družbo«, potencira moč družbene, tehnološke in intelektualne nerazvitosti.

MARINA LUKŠIČ
MLADEN PETRETIČ
MARKO POVŠE

BOJ ZA MIR-TRAJNA NALOGA

Nacionalni odbor za mednarodno leto miru (Tanjug, Beograd 26. feb.)

Nastopil je poslednji, zgodovinski trenutek, ko se srečujemo z nujo po **ukinitvi vojne kot sredstva za razreševanje različnih mednarodnih protislovij**. V tem letu miru moramo storiti vse, da v vsakem človeku široko razprostrmo spoznanje, da se nahajamo pred katastrofo. Tako je na prvi seji nacionalnega odbora za leto miru dejal predsednik tega odbora dr. Grličkov.

Na seji tega odbora (ki ga je na predlog Zveznega sekretariata za zunanje zadeve in Jugoslovanske lige za mir osnoval Zvezni izvršni svet) je bil sprejet tudi program aktivnosti za spoštovanje leta miru na notranjem in mednarodnem nivoju. Naloga odbora pa je, da aktivnosti organizira in koordinira.

Opozorilo, da se svet nahaja pred katastrofo, ni le preprosta in za krajši čas politično podtaknjena dramatizacija, ampak groba realnost, je rekel Grličkov ter opozoril na dejstvo, da se oboroževalna tekma nadaljuje, da se pogloblja prepad med razvitimi in nerazvitimi in da so pota sporazumevanja vse ožja. Od tod tudi naloga za vse progresivne ljudi v svetu, da demistificirajo vse-

mogoče strategije v svetu, ki na ta ali oni način branijo ali propagirajo tezo, da je mir možno obvarovati le z oboroževanjem. S tem tudi opozarjamo, da se mora vsak posameznik in vsaka skupnost na zemlji pričeti zavedati svoje usode kot neizbežne žrtve vojne, če bi do nje prišlo, je rekel Grličkov.

Na seji je bilo poudarjeno, da je leto 1986 kot mednarodno leto miru potrebno izkoristiti za širjenje Jugoslovanskega mirovnega gibanja na vseh nivojih in v vseh okoljih. Tako gibanje pri nas zunaj uradne in državne politike (ki je bila v okviru neuvrščenosti k temu cilju vedno obrnjena) praktično niti ne obstaja. To leto pa daje priložnost, da se »glas za mir« prebudi v širših okvirih, v vsakem posamezniku.

Rečeno je bilo, da imajo v obeleževanju leta miru posebno vlogo mladi, pa vendar se morajo v to akcijo vključiti vsi, od znanstvenoraziskovalnih organizacij do sredstev informiranja. Izogibati se moramo formalnih in manifestativnih obeleževanj leta miru ter stremeti za akcijami, ki bodo motivirale kar se da veliko ljudi. Vse akcije morajo imeti trajen značaj.

Komentar:
NO COMMENT!

POLITIČNO NEPRIMERNO

V zapisniku seje Sveta za SLO pri Republiški Konferenci SZDL z dne 23. 1. 1986 je bilo med drugim rečeno naslednje: »Prav tako so člani sveta menili, da je akcija mirovne skupine pri RK ZSMS pred novim letom (proti vojnim igračam) bila politično neprimerna (čas in prostor, v katerem se nahaja Jugoslavija), pa tudi sicer bila silno enostransko prikazana glede na značaj in vlogo JLA v našem konceptu. Objektivno akcija tudi ni prispevala k opopularizaciji vojaškega poklica, zato bi bilo potrebno v bodoče takšne in podobne akcije, ki imajo širši odmev, bolje skoordimirati, da se napo-
NE IZKLJUČUJEJO.«

1. Namen naše akcije »Dajmo otroku možnost«, ki je sicer širše zasnovana (od povezovanja z vzgojitelji in varuhi do vpliva na starše, medije, vzgojno izobraževalne sisteme) in je bil decembrski sklop stojnic le delček celovitejšega koncepta mirovne izobrazbe, je vzpodbujati in opozarjati na pomen nenasilne vzgoje, vzgoje kritičnih, avtonomnih in tolerantnih ljudi, ki bodo znali konflikte reševati na miren način, z medsebojnim sodelovanjem, spoštovanjem in poznavanjem. Vzroki, da dandanes odnosi ne temeljijo na principih nenasilja, tičijo namreč tudi v tradicionalnih načinih vzgoje in izobraževanja, tako v krogu družine, vrtca, okolja in šolstva. Z akcijo smo hoteli starše ob novoletnih nakupih igrač opozoriti na pomen in odgovornost, katero nosijo ob izbiri igrač, ki implicira otrokov domišljjski, motorični, kreativni, emocionalni ali intelektualni razvoj. Šlo je torej za aktivnost na nivoju posameznikov – staršev, ki smo jih opozorili na njihovo vlogo pri doseganju ideala nenasilne vzgoje. Hkrati smo na to vlogo opozorili tudi proizvajalce igrač in distribucijske mreže. V prvi vrsti pa smo opozarjali na pomen otrokove igre in se trudili za popularizacijo »Dobre igrač« – naziva, ki ga po vseh merilih o primernih igračah podeljuje komisija za oceno igrač pri Skupnosti otroškega varstva: V teh merilih ni nobenega govora o politični vlogi igrač, pa precej govora o psiho-pedagoški, zdravstveno-higienski in tehnološki neoporečnosti. Iz zgoraj citiranega zapisnika bi lahko namreč sklepali, da imajo igrač politični pomen, in dalje, da igrajo v tem pogledu igrač ključno vlogo, saj je akcija, naperena proti le-tem, označena kot politično neprimerna.

Akcija sama je usmerjena k idealu miru in nenasilja in je v svojem izrazu dejansko enostranska, saj pojmuje ta ideal kot brez-pogojno pogojen z avtonomnimi in miro-
jubnimi posamezniki in torej osredotočeno implicira prizadevanja za mir od spodaj – torej od posameznika navzgor. Vsi se zave-
dajo, da predstavljajo prizadevanja za mir praktično nedojemljivo razvejeno proble-
matiko (mednarodna, notranja ureditev, po-
sameznik), a se moramo v svojem delu pri posameznih projektih pač osredotočiti na posamična izhodišča in nivoje.

2. Z nami so kot strokovnjaki sodelovali: Oddelek za psihologijo s FF (strokovnjaki za predšolsko vzgojo), proizvajalci igrač,

vzgojitelji in otroci iz številnih vrtcev, Skup-
nost otroškega varstva s komisijo za oceno
igrač (prispevala je tudi finančna sredstva)
ter Zveza prijateljev mladine Slovenije, ki je
nosila vlogo soorganizatorja. Torej je bila
akcija koordinirana s tistimi, ki so za obrav-
navano problematiko odgovorni in poklica-
ni. K sodelovanju smo povabili tudi Zavod
za šolstvo ter Komite za vzgojo in izobraže-
vanje pri SZDL, vendar se na naše vabilo na
pogovor o sodelovanju (13. 12. 1985) do
sedaj niso odzvali.

3. Sama akcija, izpeljana v decembru, se
niti v svojem globljem niti v dobesednem
pomenu ne dotika vojaških ali političnih in-
stitucij oziroma konceptov, saj je usmerje-
na k idealu nenasilja na nivoju posamezni-
ka (mar čas in prostor, v katerem se nahaja
Jugoslavija, potencirata nujo po nasilne-
žih?). Zato se tudi nikakor ne more nanašati
na značaj in vlogo JLA v našem konceptu,
razen v primeru, ko bi pristali na to, da je
vse, kar je (od posameznikovih čustev do
šolstva, znanosti in industrije), brezpogojno
povezano z JLA in termin civilna družba ne
bi več obstajal. Menimo, da je to v nasprotju
z dejanskim stanjem. Če pa bi vendarle bilo
tako, bi pomenilo, da je družba v celoti mi-
litarizirana in da si je vojaški aparat (prav
vseeno v kakšnem imenu!) podredil celotno
družbeno življenje. To bi pomenilo, da je
družba spremenjena v kasarno. Bojimo se
in obenem verjamemo, da so tudi pri nas
nekateri posamezniki ali celo skupine (ki
lahko postanejo sprožilci pritiska v politič-
nem življenju), ki si kaj takega želijo in, še
huje, v vojaškem redu in kasarniškem idea-
lu vidijo rešitev iz sedanje krize. Opozorimo
naj, da je že Marx, utemeljitelj ideologije, na
katero se sklicuje oblast pri nas, označil ta
ideal za primitivni kasarniški komunizem,
za grobo obliko zatiranja in nesvobode.
Morda ni odveč dodati, da je tak ideal v na-
sprotju tako z načeli pluralizma in demokra-
tičnih prizadevanj za humanejšo stvarnost
kot s temeljno vizijo naše družbe. Zato od-
ločno in brezpogojno zavračamo to in vsa-
ko podobno nasilno, grobo in ideološko pri-
mitivno politiziranje naše aktivnosti – tako
tiste konkretne, ki jo je obravnaval imeno-
vani forum na SZDL, kot sleherne druge. In to
ne le zato, ker popačeno, (za zdaj ne bomo
rekli zlonamerno) prikazuje našo dejavnost
in ji podtika tuje cilje in namene, ne le zato,
ker je torej potencialno nevarno za naše
delo v prihodnosti, ampak zato, ker je po
našem najglobljem prepričanju potencial-
no nevarno za celotno družbo. Ko poudar-
jamo, da naša akcija »Dajmo otroku mož-
nost« ni v nikakršnem odnosu do JLA in
konceptov SLO, pa seveda ne izključujemo
dejstva, da ima mirovna skupina nekaj dru-
gih projektov, ki pa se vprašanj koncepta
SLO in JLA tičejo direktno (ugovor vesti,
rekrutacija žensk...).

4. Akcija ima tako pomen popularizacije
humanih odnosov, pa tudi poklicev. Če je
njen učinek ta, da izključuje popularizacijo
vojaških poklicev, je to posledica dejstva,
da je vojaški poklic v tem času in tem pro-
storu nujno zlo. Torej je nujno in je zlo. Upa-
mo, da se strinjamo, da si vojne in agresije

nihče ne želi, in da prejšnja trditev potemt-
kem drži predvsem ob dejstvu, da se Ju-
goslavija v prvi vrsti zavzema za odpravo
vojne kot sredstva za reševanje konfliktov.
V preseganju obstoječe prisile, ki narekuje
oboroževanje in krepitev obrambnih-vojaš-
kih konceptov, pa se kaže tudi nuja po po-
pularizaciji mirovne vzgoje tako na nivoju
odnosov med posamezniki kot na nivoju
odnosov med narodi.

Sicer pa je nesmiselno (in še nekaj pri-
devnikov bi se našlo) pričakovati, da bi na
eni strani morali vojaške poklice popularizi-
rati tudi z otroško igro, na drugi strani pa, da
bi bila to naloga mirovne skupine.

Spomnimo naj tudi na našo vsejugoslo-
vansko borbo za mir kot trajno nalogo. Na-
cionalni odbor za mednarodno leto miru
(1986), ki ga je na predlog Jugoslovanske

lige za mir in Zveznega sekretariata za zu-
nanje zadeve osnoval Zvezni izvršni svet, je
na svoji prvi seji 25. februarja 1986 sprejel
smernice in program, ki poudarja, da je le-
tošnje leto priložnost, da se »glas za mir«
prebudi tudi v širših okvirih, v vsakem člo-
veku, v vsakem državljanu. Akcija »Dajmo
otroku možnost« teče v širšem konceptu
mirovne izobrazbe sicer že od leta 1984 in
upamo, da bo v letošnjem letu miru naletela
še na širšo podporo.

**Svet za SLO pri RK SZDL naprošamo za
podrobnejšo in celovitejšo argumentacijo
mnenja o naši akciji.**

Za delovno skupino
za mirovna gibanja pri RK ZSMS
Marko Hren
Tomaž Mastnak

MADE IN JAPAN * NIPPON

MISTERIJ JAPONSKEGA RAZCVETA (Z DRUGE STRANI)

PO VOJNI JE JAPONSKO GOSPODARSTVO DOSEGLO IZJEMNO RAST, VENDAR PA MORAJO JAPONCI DANES ZA TAKO HITRO RAST PLAČEVATI ZELO VELIK DAVEK – DELI GOSPODARSTVA SO NERAZVITI, IZVOZ PA JE JAPONSKA ČRNA TOČKA.

Japonska, država v vzhodni Aziji med Tihim oceanom na jugovzhodu in Japonskim morjem na severozahodu, dežela vzhajajočega sonca, ki leži na štirih velikih otokih (Kokaidu, Honshu, Shikoku in Kyushu) in nešteto manjših otokih s površino 369.413 km² in s 119,3 milijona prebivalcev (kar pomeni 320 prebivalcev na km²), je danes predmet mnogih razprav, predvsem med ekonomisti in politiki. Država, ki je bila v drugi svetovni vojni poražena in na katero je padla prva atomska bomba v zgodovini, je v šestdesetih letih z gospodarskimi uspehi začela dosegati vse najbolj razvite zahodnoevropske države in svojega mecena, ZDA. Zahodni sociologi so začeli temeljito preučevati japonski gospodarski čudež in konec šestdesetih let sta izšli dve knjigi, *Prihajajočega japonska superdržava* Hermana Kahna in *Japonska kot številka ena* Ezra Vogela. V teh knjigah in v številnih raziskavah, ki so jima sledile, so zapisane vse številke o japonski gospodarski rasti od vojne naprej. Pomanjkljivost teh raziskav je v tem, da se niso ukvarjale s preučevanjem družbenega stanja na Japonskem, ki je predstavljalo pogoje, v katerih je lahko prišlo do gospodarskega čudeža. Nihče pa še ni zapisal cene, ki jo je moral japonski narod plačati, da je do teh uspehov sploh prišlo – in to ceno plačujejo še danes.

Med ekonomisti ni sporov o tem, kaj je zdrava ekonomija kake države. To je stanje, ko država v ekonomiji doseže stopnjo nulte rasti, kar pomeni, da je gospodarska rast, ki presega sedem odstotkov na leto, znak nerazvitega gospodarstva. Rast japonskega gospodarstva je bila res spektakularna: prve dni po ameriški akupaciji je gospodarska rast presegla osem odstotkov, kar je za obdobje obnove nasploh povsem razumljivo. V letih od 1958 do 1962 je rast dosegla 9,9 odstotka. V naslednjih letih je naftni šok kljub predvidevanjem o novi rasti prek deset odstotkov povzročil rast gospodarstva le za 5,3 odstotka. Padec se je nadaljeval in v letih od 1973 do 1977 je bila rast le še 3,8 odstotna, v letih do 1984 pa se je rast stabilizirala na nivo štirih odstotkov.

EKONOMIJA KOLESA

Takšna rast pa je že prinesla prve težave. Prinesla je uspehe v gospodarstvu, na drugi strani pa puščala kup nerazrešenih vprašanj. Nekateri ekonomisti poskušajo primerjati današnje stanje v japonskem gospodarstvu s kolesom in imenujejo japonsko gospodarstvo kar »ekonomija kolesa«. Kolo je po definiciji vozilo, ki je nestabilno. Ko pride v gibanje, ga le-to stabilizira. Hitreje ko gre kolo, manj težav ima voznik z ravnotežjem, počasna vožnja pa je povezana z bojem za ravnotežje. Japonsko gospodarstvo se nahaja v obdobju zmanjševanja hitrosti gospodarske rasti in to mu povzroča težave z ravnotežjem – kot kolesarju, ki vozi počasi.

Japonska je prišla, kot smo že rekli, iz druge svetovne vojne poražena in porušena. Gospodarstvo so Japonci obnovili s pomočjo injekcij ameriške finančne in tehnološke pomoči. Življenjski standard je bil nizek. Nizki dohodki delavcev in težki pogoji za delo so bili sprejeti zaradi tradicionalne discipline v deželi. Stalne in množične migracije iz vasi v mesto so prinašale novo, motivirano delovno silo. Pri hitri rasti so pomagali tudi bivši japonski koncerni, imenovani »zaibatsu«, ki so bili pred vojno glavno gibalno japonskega militarizma. Ti koncerni, ki so združevali več gospodarskih vej – proizvodnjo, predelavo, trgovino – so z investicijskimi sredstvi ravnali zelo fleksibilno. Posamezni deli korporacije so se odrekli deležu sredstev v korist tiste veje, ki je bila zaradi ugodnih tržnih razmer v prednosti. Ravno ta gibljivost sredstev je bila bistvena karakteristika novega japonskega kapitalizma. Hiter razvoj je slonel tudi na učinkovitosti in produktivnosti jeklarske industrije. Tej so lahko sledile še druge veje, ki so z njo povezane: ladjedelništvo, strojogradnja in avtomobilska industrija. V teh vejah je bil storjen največji napredek, prodor pa je sledil tudi v industriji električnih naprav oziroma v elektroniki, čeprav Japonci v razvoj teh vej sploh niso veliko vlagali. Niso si izmislili niti tranzistorja niti fotoaparata niti motornih koles. Vse kar so storili, je bilo to, da so spretno prilagodili tuje izume svoji industriji, prekopirali delo drugih, tako da danes na vseh naštetih področjih krepko vodijo pred svetom. Najbolj pa so se usmerili v predelovalno industrijo, ki prinaša tudi največ akumulacije. Tako vidimo, da so zelo razvili nekatere sektorje gospodarstva, istočasno pa drastično zanemarili druga področja, ki so danes zelo nerazvita. Japonska je, to ni skrivnost, siromasna dežela. Večji del njene površine je prekrit z gorovjem (82 odstotkov) in le petino površine obsegajo rodovitna polja in kotline. Ima zelo malo surovine, tudi nahajališč premoga in nafte ni, tako da

večino surovin uvaža. Sama se ne more niti prehraniti, ker lahko zadovolji le 60 odstotkov svojih potreb po hrani, razen tega pa je kmetijstvo tudi najslabše razviti del gospodarstva, kar vidimo že po cenah, ki so med najvišjimi v svetu. In sedaj, ko gospodarska rast ni več očitna, se kažejo tudi negativne strani tega čudeža. S temi se bomo ukvarjali v nadaljevanju.

JAPONSKA (NE)PRODUKTIVNOST

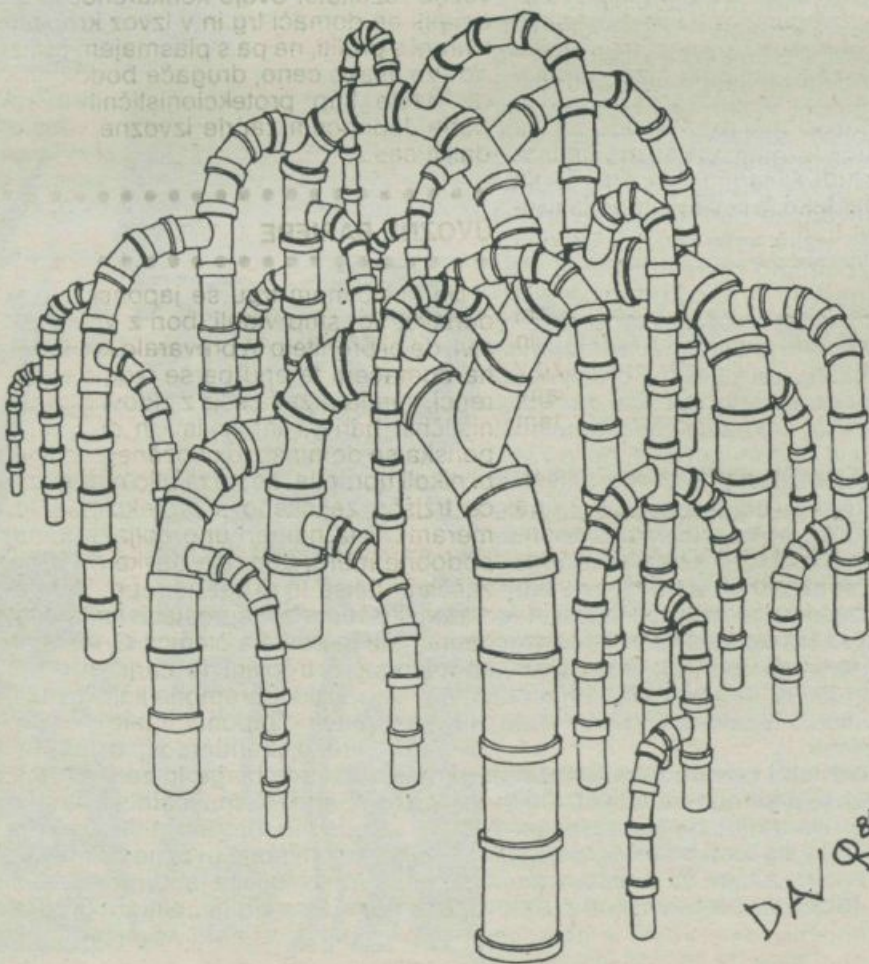
Govorili smo že o visoki produktivnosti, ki je pomagala japonskemu gospodarstvu do hitrega vzpona. Vendar Japonska po produktivnosti v resnici sploh ne prednjači v svetu – bistveno so zmanjšali razliko v primerjavi z zahodom, vendar se je distanca ohranila. Največja težava tega gospodarstva je v nesorazmerju. Nekateri sektorji, kot so proizvodnja jekla, avtomobilska industrija, elektronska industrija, so dosegli višje produktivnosti za svetovne razmere, istočasno pa so nekateri deli gospodarstva zelo neproduktivni, predvsem kmetijstvo (posebej proizvodnja riža), trgovina, distribucija in celotna administracija. Danes je v svetovnem merilu japonska proizvodnja na delavca manjša od ameriške (15 dolarjev na delavca), belgijske (14 dolarjev), francoske (14 dolarjev) in nemške (13 dolarjev na delavca). Z 10,4 dolarja na delavca Japonci prehitujejo le Britance (10,1 dolarja na delavca). Japonski ekonomisti se zato ukvarjajo z vzroki disparitete v produktivnosti njihovega gospodarstva. Največja težava je, kakor so ugotovili, v nesorazmerju med produktivnostjo »modrih« in »belih« ovratnikov. Japonski delavec za strojem ali tekočim trakom sploh ne zaostaja za svetovnimi merili najvišje produktivnosti (torej so »modri ovratniki« zelo produktivni), posebej ker mu pomagajo »jekleni ovratniki«

(roboti), vendar pa je produktivnost »belih ovratnikov« – managerjev, organizatorjev, uslužbencev in drugih spremljevalnih oseb – tako nizka, da zmanjšuje celotni učinek »modrih ovratnikov«.

V velikih japonskih firmah velja pravilo dosmrtno zaposlitve. Ta podjetja vabijo splošno izobražene in disciplinirane mlade ljudi, ki jih kasneje modelirajo po svojih zamislih in iz njih naredijo svoje kadre. Ta način ima prednost v tem, da z zaposlitvijo ni težav, vendar pa tudi veliko pomanjkljivosti. Preorientacija v tovarni terja nove profile delavcev, mnogi pa se niso sposobni preorientirati. Tako se je pomnožilo število uslužbencev, administratorjev, ki so zelo slabo produktivni ali pa sploh nič ne delajo. Zanje imajo poseben izraz, ki ga lahko prevedemo takole: »ljudje, ki gledajo skozi okno«. V japonskih podjetjih se napredovanje glede statusa in dohodka ujema z dolžino delovne dobe, kar je privedlo do tega, da stari in za delo nesposobni uslužbenci zasedajo prestižna mesta za pisalnimi stroji blizu okna. Japonska pisarna je namreč velik prostor, kjer dela sto in več ljudi, bližina okna pa je merilo statusa. Ob oknu ponavadi berejo časopise in gledajo na ulico ter nič ne delajo. Takšnih uslužbencev pa je čedalje več. O zmanjševanju števila teh uslužbencev nihče ne razmišlja. Priznajo le, da jih je več kot četrtina povsem odveč, vendar tudi za ostale tri četrtine nihče ne ve, koliko jih res potrebujejo, medtem ko so v obdobju hitre rasti lahko skrili vse slabosti tega sistema, ker so dobro poslovali.

Neučinkovitost najbolj ilustrira primer trgovine. Japonska industrija zelo učinkovito in poceni pridelava artikla, a ko ti zapustijo tovarno, pridejo v zelo goste mreže distribucije, kjer grejo najprej skozi desetine rok, preden pridejo do porabnika. Mreža veletrgovcev, posrednikov in distributerjev je tako gosta in neučinkovita, da zelo poveča ceno izdelkov japonske industrije na domačem trgu. Tako je izdelek japonske industrije v Ameriki cenejši kot na Japonskem, pa čeprav so vmes še stroški transporta in carine. V sektorju distribucije je namreč dva do trikrat več zaposlenih po enoti proizvoda kot v distribucijskih mrežah zahodne Evrope.

Najhuje zaostaja japonska produktivnost v vitalnem sektorju kmetijstva. Indeksirajmo: če je japonska produktivnost v kmetijstvu 100, je ameriška 412. Tragično je, da zaostajajo v najvažnejšem sektorju proizvodnje hrane, pri rižu. V ZDA pridelava 10 milijonov ton riža letno le 10.000 farmerjev, za predelavo iste količine riža pa na Japonskem potrebujejo kar milijon in pol ljudi. Amerikanci pridelujejo riž na velikih površinah z zelo razvitimi metodami obdelave, na Japonskem pa riž proizvajajo na majhnih parcelah, tako da nihče od pridelovalcev ne more dati velikega pridelka. Vendar Japonci ne uvažajo tujega riža, ki je poceni, pač pa odkupujejo ves domači riž, ki je seveda zelo drag (cena riža na svetovnem trgu je štiri do petkrat nižja kot na Japonskem). Ni pa riž edini tak artikel. Govedina je astronomsko draga, medtem ko sadja ne morejo kupiti niti bogati. Vzrok za to je nizka kupna moč prebivalstva kljub visokim plačam. Japonska pa se ne more, kot rečeno, niti sama prehraniti. Nizka produktivnost japonskega kmetijstva je posledica političnih odločitev. Japonska je bila pred vojno kmetijska država in kmetje so imeli neporocionalno velik del zastopnikov v parlamentu, vendar se stanje ni spremenilo do zdaj. Vladajoča konservativna stranka podpira nerazumljive zahteve kmetov, ki sploh ne plačujejo davkov, tako da jim država odkupuje ves

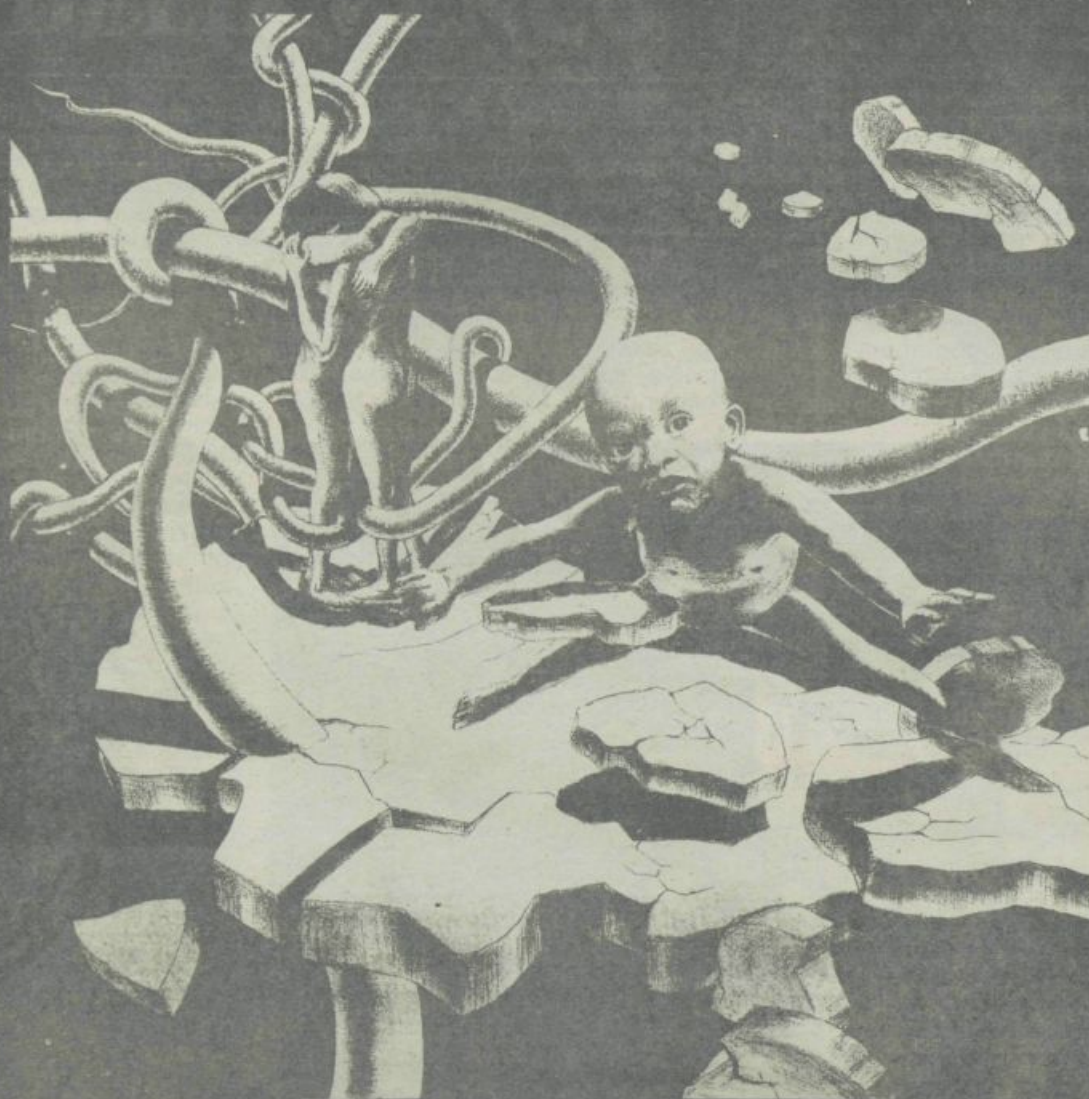
DAV R⁸⁴

DARIJAN KOŠIR

J. G. Miler:

V ŽRELU ŽIVLJENJA(4)

ŽRELU NA POT

Drobna gospodična, ki je bila naslednja na vrsti, je dolgo kot v skrbeh vila koščene členke in nemirno mežikala s sivimi očki. Na bledičnem obrazu ji je pisalo, da je v življenju marsikaj prestala, a v izmikajočem se pogledu ji je tlela tiha sreča. Končno je začela s presenetljivo mehkim glasom pripovedovati, sprva odsekano in neodločno, kot bi se želela odnehati, kmalu pa so se njene besede zlele v spokojen, jasen tok.

»Kar imam povedati, če naj bo zgodba resnična, a hkrati poučna in nevsakdanja, je – (dasiravno ne močno razburljivo, kaj šele zabavno) – nekoliko svojsko, namreč na način, ki bo kmalu vsem jasen; vsekakor se zanašam na vašo molčečnost, tovariši v stiski... Zadeva je zaupna, saj je od njene tajnosti odvisna sreča nekaj bitij, katerih eno predstavljam sama.

Rodila sem se na južnem Tirolskem spomladi 1950. leta očetu komisarju in materi prodajalki; slednja je ob porodu umrla, oče pa je prevzel na pleča vzdrževanje in izgradnjo številne družine, trop lačnih ust. In to je bil strašen oče. Vešč zapovedovanja ter hkrati ljubitelj razbrzdanega življenja, mi je v spomin vtril marsikatero grenko uro. Po drugi plati pa mi ni nikoli primanjkovalo jestvin, oblačil ali šolskih potrebščin, kot tudi mojim bratcem in sestricam ne. To priznanje je bilo nujno, saj bi ne bilo pošteno z blatenjem pokojnika opravičevati mojega sedajšnjega razmerja.

Pehajoč se za zajetnejšim kosom kruha smo med znano dobo prosperitete prispeli v tole državo, ki je prav tedaj potrebovala veščega in izkušenega komisarja. Imela sem težave z jezikom, pogosto pa so me tudi dečki v šoli pretepali, žalili in otipavali. Vendar vse to ni bilo omembe vredno v primerjavi z razvojem, ki je zajel očeta. S svojimi novimi poklicnimi tovariši se je pogajal do skrajnih meja človeške radoživosti in razposajenosti. Domov ga ni bilo pred jutrom, na mizi ga je moral čakati topel obrok, praviloma pa nas je malčke tudi pretepal. Vse to smo prenašali brez očitkov, čeprav mrkih obrazov. Marsikdo še očeta nima, smo si dopovedovali. In njegovo življenje v resnici ni bilo lahko.

Le kako naj vam opišem grozo, ki me je popadla ob tragičnem dogodku tistega zimskega jutra. Očeta ni bilo od nikoder, kar nas seveda ni vznemirjalo. Topli obrok sem pustila na robu štedilnika in se odpravila v šolo. Na pločniku, prav pred vhodnimi dvermi, se mi je v mraku posmehovala bela spa-

ka, iskreča se v roju drobnih snežink. Bilo je truplo mojega očeta, s polomljeno steklenico prebodeno skozi srce. Brez zavesti sem se zgrudila.

Prvo, kar smo otroci sklenili, je bilo, da storilcu ne bomo prizanesli, četudi bi mu morali slediti do konca sveta. Vloga maščevalca je bila dodeljena meni, ki sem bila najstarejša in s tem že krepko prebičana od gorja. Ostali so se zaposlili v rudniku, tudi najmlajši, komaj šestletni, je že zbiral premogov drobir. Spali so pod mostovi, glodali plesnive skorjice kruha in mi, uporabljajoč pri tem pošne nakaznice, pošiljali tiste skromne fičnike. Na črnem trgu sem si oskrbela pištolo, lugerja, in moje življenje se je prelevilo v eno samo božje tavanje po deželi. Več let sem tako križarila, pomanjkljivo oblečena, a brez uspeha. Organi pregona so že davno odnehali, jaz nisem. Ko mi ni preostalo nič več drugega, sem se jela vlačiti po krčmah; komurkoli, ki me je le hotel poslušati, sem opisovala strašno metodo, s katero je bil ubit moj oče. Tako sem prišla na sled.

Sled je bila sprva medla in neizoblikovana, bolj ugibanje, niti ne opremljeno z imeni. S časom pa se je krepila, se dopolnjevala in ostrila. Izvedela sem še za več podobnih primerov, dasiravno ne povsem zanesljivih. Kar je bilo v resnici pomembno, je bilo to, da so me vsi vodili pred ista vrata. Ko je končno umanjkal sleherni dvom, sem se napolnila na razkriti naslov.

V zatohli veži sem zastoj čakala dokaj dni. Pestili so me razburjenje, lakota in mraz. Navsezadnje, bila sem že nečloveško izčrpana, sta sredi noči prispeli zgrbljeni postavi, zaviti v plašče. Skrite za nekažno smrdljivo ropotijo me nista opazili, vstopili sta v stanovanje. Vse je ustrezalo opisu; odprla sem vrata, ki tako ali tako niso bila opremljena s ključavnico. Človeka sta me pogledala. Z obema rokama sem dvignila težki luger in dobro pomerila.

Kot ste gotovo uganili iz dramatične obarvanosti mojega pripovedovanja, nisem sprožila. Vame sta zrla dečka, komaj kaj več kot dvajset let stara, blede, utrujena, spokojna, iz oči pa jima je vela neskončna otožnost, tako značilna za ponižane in razžaljene. Zvesto orožje je vztrepetalo in se povsilo. Oblilo me je usmiljenje in občutek mistične pripadnosti.

Dandanes mi je vse dobro poznano in ni je stvari, ki bi me začudila. Tedaj pa sem živela v sanjski omotici. Pred menoj se je raz-

krival nov svet, poln gorja, kakršnega dotlej niti v najmračnejših slutnjah nisem poznala. Da bi ne bila nerazumljiva, bom sedaj stvari seveda močno poenostavila, čeprav se bojim, da bo s tem moje pojasnilo pridobilo zgolj na površnosti.

Izkazalo se je, da sta bila moja nova tovariša nesrečna na mnogovrstne načine, ki so večinskim ljudem povsem nedostopni. Res je, mojega očeta sta prebodla; šlo pa je za grd incident; v svojem zagovednem grobijanstvu je mož čisto brez povoda nadlegoval šibkejšo od sebe. Moja prijateljica, sicer plaha in samotna človeka, sta bila v hipu, ko se je obregnil obnju, deležna nekega še prav posebnega razpoloženja; in že. Kar v resnici hočem povedati, ljubi poslušalci – in tu se še posebno bojim nerazumevanja – pa je nekaj drugega. Samotna človeka sta trpela do te fantomske mere, da pripetljaj z očetom niti ni predstavljal kake pomembne epizode v njunem življenju, gledano z njegovega zornega kota, seveda. Se več: dogodka se nista prida dobro spominjala, ugibala sta celo, ali je do istega z njune strani sploh prišlo. O neizpodbitni krivdi ju je prepričal predvsem moj slikovit opis strašne metode, ki sta jo bila pri dejanju uporabila.

Sedaj srčno upam, da sem jima življenje nekoliko ublažila, olajšala. Njuna stalna prisotnost je vsekakor učinkovala na nekatere spremembe v mojem videnju sveta. Iz dneva v dan smo si bližji. Res pa je, da mi nemalo težav z vestjo vzbujajo zneski, sad žuljavih rok mojih bratcev in sestic iz revirjev, ki prihajajo redno v obliki že omenjenih nakaznic. Komaj je dovolj, da životarimo iz dneva v dan. Medtem smo se namreč poročili, podarila sta mi hčerko, ki se imenuje kratko »Zverinica«.

Opravičilo bralcem

V 10. številki Tribune je prišlo do neljube napake, za katero se opravičujemo Klemenc Andreju in Mihi Klepu, kot tudi vam, spoštovani bralci. Tekst *Così fan tutti* je prevedel Miha Klep in ne Klemenc Andrej, kot je zapisano.

Uredništvo

Ime J. G. Milerja je širšemu krogu bralstva prejkone poznano predvsem v povezavi z afero, ki je pred leti tako razburila del javnosti. Vendar pa je bil Miler po lastnih zagotovilih v vrtnec tedanjih spornih dogodkov vpleten povsem slučajno in proti lastni volji, težke in pogosto neslane obtožbe, ki jih je s takšno vnemo širilo časopisje, pa kaže pripisati nekaterim izmed njegovih zaprisenih nasprotnikov, katerih imena bi danes ne povedala več prav ničesar. Dovolj zgovoren je bil tudi Miler sam, ko je kmalu po škandalu na tiskovni konferenci izjavil, da »gre za puhoglavo klevetanje, dialektične pomije, ki si ne zaslužijo drugega kot skorajšnje izginotje v ropotarnici zgodovine«.

Ne izgubljam torej več besed in se posvetimo – kar bô edino tudi zares plodno – Milerjevi književnosti. V zvezi z le-to žal ni bilo prelitega niti približno toliko črnila kot vsled nesrečnega incidenta. Komaj dve bo še kdo spomnil pisateljeve prve zbirke novel *Majavi svet*, dasiravno je knjižica ob izidu požela laskava priznanja in doživela celo nekaj prevodov. Njegov nadaljnji opus, od *Dežele zveri* in zbirke pesmi *Bes očkova* pa do romana *Onstran življenja*, je v celoti usmerjen v izgradnjo svojskega, neponovljivega sveta nečloveške estetike in tostranosti osvobojene refleksije. Ozek krog poznavalcev ga že dolgo uvršča med vidnejše ustvarjalce našega časa.

Briljantna, a težko dostopna spekulacija, hermetičen jezik, bizarna in mestoma morbidna fantazmagorija ter, ne nazadnje, brezhibna vpetost avtorjevih osnovnih snovanj v orjaški sistem, ki dopušča razumevanje posameznih konstruktorjev zgolj znotraj celotnega opusa, vse naštetu je seveda dovoljšen razlog, da se je naša pozornost tokrat in na tem mestu usmerila drugam. Gre za delce, ki se pogosto izmikajo pozornosti najbolj vnetih raziskovalcev Milerjeve umetnosti, po principu Dekameron napisa no zbirko z delovnim naslovom *V žrelu življenja*. Pravzaprav je to nedokončan, le v rokopisu ohranjen niz novelet, moral in etično nastalih v najrazličnejših obdobjih, kot kaže, zgolj avtorju v razvedrilo. V treh zvezkih je ohranjenih kakih šestdeset sestavkov, še enkrat toliko pa jih je nedokončanih ali podanih zgolj v osnutku. Močno različne variante nekaterih zgodbic prezentirajo avtorjevo pristopanje k vprašanju, ki so ga zaposlovala, k svojim krhkim in občutljivim motivom s številnih, čisto presenetljivih in med seboj nasprotujočih si vidikov. Iz opomb na robu je mogoče razbrati, da je nekatero izmed zgodb morda nameraval razviti, poglobiti, jih prestrukturirati v zahtevnejšo obliko, iz česar bi utegnili nastati katero izmed del, ki so tako značilno zaznamovala njegovo bivanje in nehanje. Vsekakor bi bila za zadovoljivo osvetlitev *Žrela življenja* potrebna izčrpna in prodorna analiza rokopisa, kar pa seveda daleč presega naše možnosti in moči. Podajmo torej le nekaj najnunejših opomb, da bi olajšali branje in doživljanje peščice kolikor le mogoče zaključilih odlomkov, ki so nam dostopni in jih bomo predvidoma natisnili v nekaterih izmed prihodnjih števil. Končno smo pri nas prvi, ki smo se odločili priobčiti katero od Milerjevih del.

Osnovni okvir zbirke je podan na posebnem listu (do pred kratkim je veljal za izgubljenega) v obliki grobega osnutka, tako da ostaja precej nejasen in odprt. Očitno gre za skupino popotnikov – njih število ni ugotovljeno –, ki so se v nenavadnih okoliščinah znašli v nekem skorajda skrivnostnem prostoru, za nedoločen čas odrezani od sveta. (K. Kallham trdi, da gre za nekakšno razpadlo krčmo, morda votlino, Tarkov pa se zavzema celo za bolnišnico.) Čas si seveda krajšajo s pripovedovanjem zgodbic, ki naj bi bile predvsem resnične ter po možnosti plod lastnega izkustva. Pripovedovalci se držijo vrstnega reda, pri čemer pa niso povsem dosledni. Nekakšen starček po imenu Loman nastopi namreč kar trikrat. Zgodbe, ki jih je Miler napisal kot zadnje, pa s čisto nečitljivo pisavo ter natrgano fabulo, v kateri mrgoli nedoslednosti in napak, že nakazujejo razvoj težke avtorjeve bolezni.

Naš izbor obsega nekaj zgodnejših izdelkov, ki sta jim skupna prostodušen, lahko ten, pogosto celo okoren slog in enostavna, nezahtevna problematika. Vse skupaj bralcu seveda ne more omogočiti, da bi si zgradil podobo o J. G. Milerju – pisatelju, upam pa, da bo deležen nekaj sproščujočega in privlačnega branja.

M.M.

Polje, 10. marec 1986

Spoštovano uredništvo TRIBUNE!

Lansko leto ste v vašem listu objavili moje pismo, v katerem sem rekel, da je moja usoda taka, da moram živeti, trpeti in umreti v umobolnici, čeprav sem duševno popolnoma pameten in zdrav. Zdaj pa mislim takole.

Gotovo ste že slišali o takoimenovanem »Bermudskem trikotniku«. To je območje v bližini Amerike, pokopališče ladij in letal, trikotnih strahov. Kdor gre tja z ladjo, se več ne vrne nazaj. To je neraziskano območje zemlje, nerazložen pojav.

Torej, če moram jaz celo življenje živeti in trpeti v norišnici, je bolje zame in za človeštvo, da dam življenje za znanost.

Imam tole idejo. Da bi se iz celega sveta zbrala skupina tovarišev, ki bi šli v Bermudski trikotnik in dali življenje za znanost. Iz celega sveta skupina pacientov, ki nimajo več možnosti živeti izven norišnice. In bi šli z ladjo v Bermudski trikotnik, trikotnih strahov. Kdor gre tja, se več živ ne vrne nazaj.

Prosim spoštovano uredništvo, objavite to moje pismo v vašem listu. Da bi začeli postopek za odpravo v Bermudski trikotnik, postopek za to junaško dejanje.

Kranjc Ivan
Bolnica Polje
61260 Polje

Opomba uredništva: tekst ni lektoriran, ker bi tovrsten poseg v tekst najbrž naredil več škode kot koristi.

Ljubezen

- 1 Ptički pod nebom letajo,
pa že vsaka ima svoj par,
jaz pa sem ena revna stvar,
sam Bog ve, kje je moj par ...
- 2 A) Teza – Prezir – Smrt
B) Antiteza – Borba – Družba
C) Sinteza – Kavs – Samota
D) Soteza – Eros – Sanje
- 3 Nikdar ne boš sama,
jaz pri tebi bom,
Trdna vez med nama
bo zrušila dvom.

Amo te, carissima,
felicitis fortunae filia.
- 4 Eksistira pa Bog (Dieu = Deux),
absolutno ravnotežje dveh večnih
monad
v eterični ljubezni;
brezkončni eternitatični Ljubezni,
Ljubezni brez konca in kraja.
Ta Ljubezen je večna, vse druge
ljubezni so ali začasne ali utripajo-
če ...
Tudi Kristusova ljubezen je bila utri-
pajoča,
če ne bi bila utripajoča,
bi večno živel;
kot Bog Oče,
kot Bog Oče s svojo (-im) SO-.

IVAN KRANJC

KLUB

NARCIS

VELIKA DVORANA ŠTUDENTSKEGA NASELJA
27.3. - JASNA KNEZ IN STUDIO ZA IZRAZNI
PLES'PROJEKCIJA DIAPOZITIVOV

3.4. - HARI MARGOT - KONCERT

CANKARJEV DOM IN SILVO ŽNIDARŠIČ IMATA IN NUDITA V UPORABO:

24-kanalni magnetofon SONY
24-kanalni mixer PHILIPS
monitorji JBL
AMS RMX -16digital reverb
EMT-240 reverb
etc.....

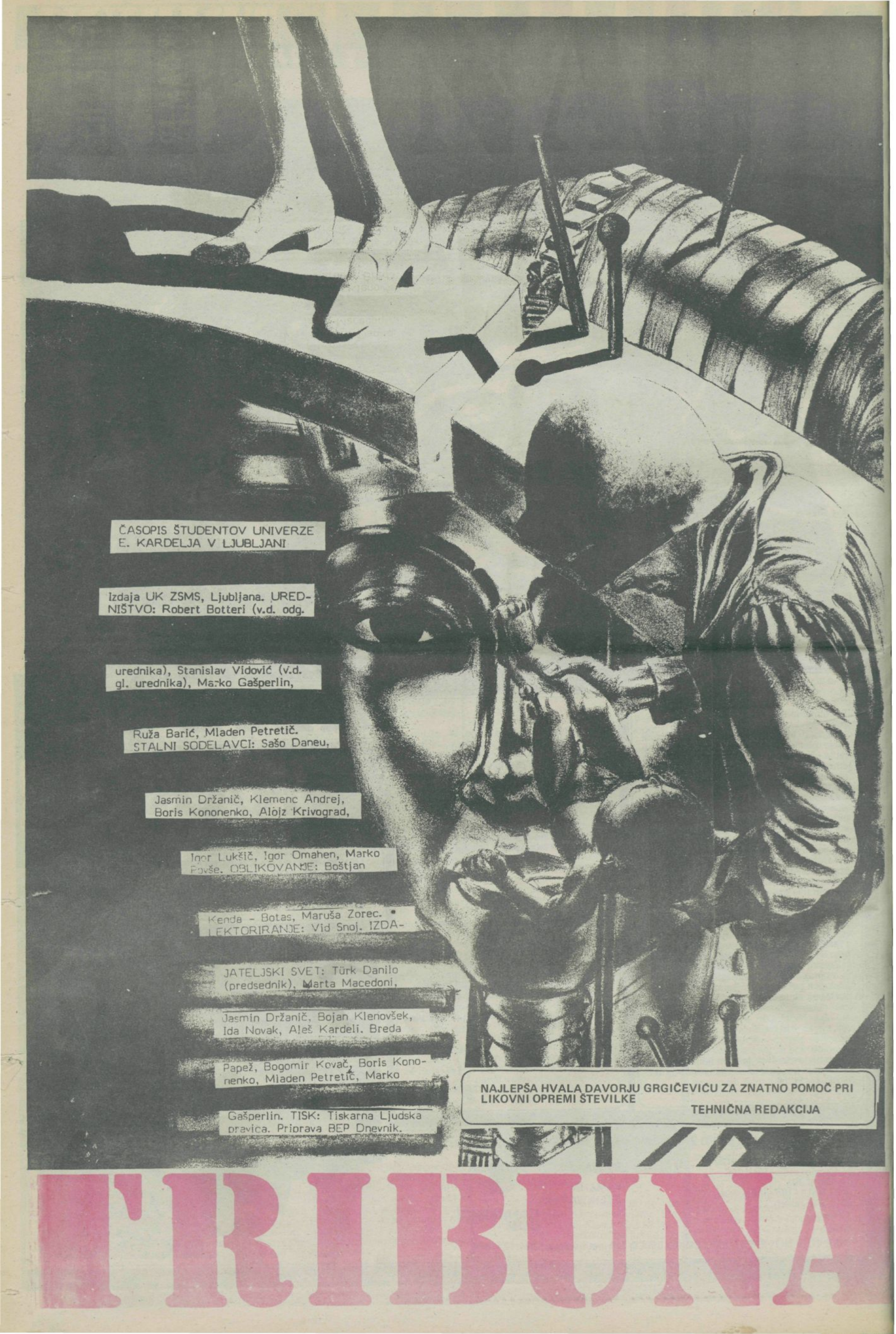
instrumnts:

YAMAHA
STEINWAY etc.

**CANKARJEV
DOM**

VSE TO V NOVEM STUDIU CD CD CD CD CD na telefonu: 221-121/219

ČASOPIS ŠTUDENTOV UNIVERZE
E. KARDELJA V LJUBLJANI

Izdaja UK ZSMS, Ljubljana. URED-
NIŠTVO: Robert Botteri (v.d. odg.

urednika), Stanislav Vidović (v.d.
gl. urednika), Marko Gašperlin,

Ruža Barić, Mladen Petretič.
STALNI SODELAVCI: Sašo Daneu,

Jasmin Držanič, Klemenc Andrej,
Boris Kononenko, Aljož Krivograd,

Igor Lukšič, Igor Omahen, Marko
Fovše. OBLIKOVANJE: Boštjan

Kenda - Botas, Maruša Zorec. •
LEKTORIRANJE: Vid Snoj. IZDA-

JATELJSKI SVET: Türk Danilo
(predsednik), Marta Macedoni,

Jasmin Držanič, Bojan Klenovšek,
Ida Novak, Aleš Kardelj. Breda

Papež, Bogomir Kovač, Boris Kono-
nenko, Mladen Petretič, Marko

Gašperlin. TISK: Tiskarna Ljudska
pravica. Priorava BEP Dnevnik.

NAJLEPŠA HVALA DAVORJU GRGIČEVIČU ZA ZNATNO POMOČ PRI
LIKOVNI OPREMI ŠTEVILKE

TEHNIČNA REDAKCIJA

TRIBUNA